

(ISSN: 2602-4047)

Aktın, K. & Karaçalı Taze, H. (2021). Use Of Literary Products And Other Printed Works In Social Studies Textbooks, *International Journal of Eurasian Education and Culture* , 6(13), 984-1027.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoecc.400>

Article Type (Makale Türü): Research Article

USE OF LITERARY PRODUCTS AND OTHER PRINTED WORKS IN SOCIAL STUDIES TEXTBOOKS

Kibar AKTIN

Associate Professor Doctor, Sinop University, Sinop, Turkey, kibaraktin@sinop.edu.tr

ORCID: 0000-0001-6238-3500

Hülya KARAÇALI TAZE

Assistant Professor Doctor, Sinop University, Sinop, Turkey, hkaracali@sinop.edu.tr

ORCID: 0000-0002-6592-0807

Received: 19.01.2021

Accepted: 24.05.2021

Published: 14.06.2021

ABSTRACT

Literary works and other informative source works are materials that have the power to play a role in the development and reinforcement of the objectives of social studies curriculum, basic human values and attitudes, and basic competencies of the 21st century. In this context, the aim of the study is to determine the literary works and other types of works excerpted in social studies textbooks and their use. The data of the study were collected from the 4, 5, 6, and 7th-grade social studies textbooks provided in the EBA online education platform which was updated in 2019. The document analysis method, which is one of the qualitative research methods, was used in the study. As a result of the research, various literary products and sociocultural, socioeconomic, sociogeographical and socioscientific books were generally found to be excerpted in social studies textbooks. These literary products and other excerpted works were found mostly in 7th-grade social studies textbooks and the least in 4, 5, and 6th-grade social studies textbooks. A violation of ethics in which these literary work excerpts were generally taken from an Internet address without any reference rather than from the works themselves was encountered occasionally in 4 and more frequently 5 and 6th-grade social studies textbooks. It was ascertained that the literary works and other printed works excerpted in all social studies textbooks were compatible with the learning areas. However, it was determined that many literary products and works were used by editing them according to student levels. These results show that those literary genres and source books (trade books) with many different contents need to be printed after editing them in terms of language and wording according to student levels. It is believed that excerpts copied from the Internet without reference in the textbooks will also decrease in this way.

Keywords: Literary products, social studies education, social studies textbooks, trade books.

INTRODUCTION

Social studies education is defined as an integrated field of study consisting of social and human sciences, especially the disciplines of history and geography, developed to gain basic citizenship skills (Krey, 1998, p. 10). Social studies education “remains loyal to the objectives of promoting democratic citizenship and teaching various social science contents” (Zarillo, 2016, p. 11), on the one hand, and faces the necessity of raising the type of citizen required by the age, on the other hand. In the last century, in particular, following the end of the Second World War, the beginning of the Cold War and the September 9/11 events, various social studies carried out led to the desire to transform students into “world-oriented citizens” in order for them to develop a positive attitude about different cultures and groups (Smith, 2008, p. 7) and this has increased the level of importance that has to be attached to social studies education.

Despite their great social importance, social studies courses are seen as one of the least liked and least valued courses with subject matters that are found to be boring and abstract by students. The fact that social studies education is carried out based on a textbook has a role in the development of this negative situation (Davis and Palmer, 1992). Critics describe and criticize the texts in social studies textbooks as a banal content, a colourless prose (Tyson and Woodward, 1989), a mass of information which is actually very boring, complicated, and disconnected from each other and life (Sewall, 1988; as cited in Guzzetti, Kowalinski, and McGowan, 1992, p. 114). As a result, a need has arisen to revise social studies textbooks, which generally provide readers with densely packaged concepts and superficial explanations with traditional methods. Some trends have been asserted as a solution method in the preparation of social studies curricula. Among these, the idea of integrating literature and social studies draws attention (Martorella, 1998; as cited in Cengelçi, 2013, p. 220). It is widely accepted that textbooks alone cannot be sufficient in social studies education and should be supported with literary products as alternative teaching materials (Demir and Akengin, 2012). Risinger (1992) emphasizes that social studies courses increase student interest especially when a literature suitable for the social studies curriculum is used. He states that carefully selected literature can revive historical periods and provide the taste of thoughts and feelings surrounding an event (as cited in Almerico, 2013, p. 5).

Studies and published materials on the use of literary products as a teaching tool in social studies courses suggest that such products increase students’ interest, cognitively support the learning of the course contents, enable the development of disciplinary skills, make affective learning fun, and play an important role in value transfer (Akkuş, 2007; Akyol, 2011; Ata, 2000; Bacak, 2008; Beldağ and Aktaş, 2016; Çalışkan, 2005; Er and Şahin, 2012; Erdoğan, 2007; Guzzet, Kowalinsk, McGowan, 1992; Gülüm and Ulusoy, 2008; Kaymakçı and Er, 2013; Kart, 2002; Keskin, 2008; Krey, 1998; Martin, 2012; Mindivanlı, Küçük and Aktaş, 2012; Nelson and Nelson, 1999; Oruç and Erdem, 2010; Öztürk, Keskin and Otluoğlu, 2014; Özkan and Gevenç, 2017; Öztürk and Otluoğlu, 2002; Öztürk, 2002; Yeşilbursa, Sabancı and Hamarat, 2013; Yiğittir and Er, 2013; Smith, Monson, Dobson, 1992; Smith, 2008; Şimşek, 2010a; Şimşek, 2010b; Şimşek, 2006; Tekgöz, 2005). This shows that when qualified literary works are used in social studies teaching, they have a high potential to realize many purposes.

Considering all these positive results, literary products/trade books are valuable resources in breaking the mould of traditional teaching methods and enabling students to experience knowledge from many different perspectives, presenting kaleidoscopic images and, above all, ensuring that children take responsibility for their education (Kornfeld, 1994, p. 281, as cited in McGrain, 2002, p. 1). The potential of these books to strengthen citizenship education has made literature-based teaching an attractive option for many social studies educators (as cited in Krey, 1998, p. 10).

It is seen that benefiting from literature in social studies disciplines is not a new situation. Nelson and Nelson (1999) report that, especially in history education, “19th century schools used short stories in which victorious, virtuous and good characters were impersonated to showcase exemplary personalities” in order to ensure that students could benefit from literature and gain new knowledge and sensibilities (as cited in Tekgöz, 2005, p. 5). Pertaining to the use of literary products in social sciences education, 164 articles were found to be published in peer-reviewed professional journals between 1929 and 1988. In 1962, Leonard Kenworthy published a list of books recommended in social studies education and their use according to grade levels (Smith, 2008, p. 7). Based on the standards that it develops each year, the National Council for the Social Studies (NCSS) has a commitment since 1972 (Şimşek, 2006, s. 134) regarding the use of children’s literature and provision of relevant resources to ensure that teachers provide a meaningful education so that their students can have more knowledge about social studies within the frame of the objectives and the curriculum most recommended in the states and regions. It publishes the list of “Notable Social Studies Trade Books for Young People” each year (Almerico, 2013, p. 5). Here, the concept of “trade book” covers any qualified literary work such as biography, historical novel, poetry, drama and knowledge book that is not a textbook. The concept of using trade books means both supplementary use and replacement of social studies textbooks as a teaching resource. These literary works are focused projects describing a person or a subject, written by a writer or team to tell a story (McGowan and Guzzetti, 1991, pp. 37-38). As can be seen, the concept of trade book includes literary works that can be used in addition to textbooks as well as supplementary books.

Trade books published by NCSS (2020)¹ are reviewed and selected by the Social Studies Committee and literary experts. The extent to which these books have been edited according to NCSS’s (1994) thematic learning areas and student levels is taken into consideration in the selection of these books. As a matter of fact, a series of publications on the NCSS website (www.ncss.org) help authors on how to organize trade books according to social studies standards (Almerico, 2013, p. 5). In general, the emphasis on the strong relationship between literature and social studies in the social studies curricula of many states since the 1990s in the United States draws attention. The Social Studies magazine publishes articles on the importance of children’s literature products in social studies teaching in areas such as environmental education, values education, and character and moral education (McGowan and Guzzetti, 1991, as cited in Şimşek, 2006, p. 132-133). McGowan, Erickson, and Neufeld argue that trade books for children enable, especially through detailed descriptions, them to grasp

¹ You can access the 2020 social studies trade books for young people published on the website <https://www.socialstudies.org/notable-social-studies-trade-books>

complex characters, melodic passages and many details (Krey, 1998, p. 10). Trade books prepared for children with extensive knowledge and ideas, in particular, offer more variety than textbooks and are a better tool for emotionalising events (Social Education, 1989, as cited in Tekgöz, 2005, p. 5). This is because trade books are a valuable resource for children to take responsibility for their education. They break the dogmatism of traditional teaching methods and enable students to experience information from many different perspectives (McGrain, 2002, p. 1). Studies show that reading trade books enable students to better understand the relationship between concepts, learn a large number of concepts and answer their own questions better (McGovan and Guzzetti, 1991, pp. 37-38; Guzzetti, Kowalinski, and McGovan, 1992, p. 120). Similarly, VanSlanderight (1995) pointed out that trade books, when used along with textbooks, enhance understanding, and many teachers use trade books in addition to textbooks.

The use of literary genres in social studies education in Turkey gained its real significance with the 2005 Social Studies Course Curriculum (SBDÖP, 2005) that adopted the constructivist learning approach. Similarly, in the SBDÖP that was updated in 2018, statements about the need to make use of literary genres in social studies course and encourage students to read these works draw attention. Despite the curriculum's increasing emphasis on using literary products in social studies courses, no explanation is found about how such books should be and how they should be used, and there is also no list of trade books to be taught to children within the scope of the course. An analysis of studies conducted on literary products in social studies textbooks in Turkey showed that there are a limited number of valuable studies aimed at determining the types of literary genres and use of literary works in social studies textbooks at different year levels (Oruç, 2009; Kaymakçı, 2013). No study was found which examines not only literary products but also other printed works and determines their use in social studies textbooks.

As mentioned, SBDÖP was updated in 2018. The new curriculum points to a social studies education that incorporates artistic as well as literary works. Differently from other studies, the present study aims to determine the types of books that include oral and written literary products and traditional and modern artistic works in social studies textbooks and also the usage status of these books.

The aim of this study is to determine the use of literary works and other printed works in 4th to 7th -grade social studies textbooks. Within this framework, the sub-objectives of the study are:

- ✓ To determine the literary works and other printed works in 4th-grade social studies textbooks, the source works of these products, their contents, and their distribution by learning areas.
- ✓ To determine the literary works and other printed works in 5th-grade social studies textbooks, the source works of these products, their contents, and their distribution by learning areas.
- ✓ To determine the literary works and other printed works in 6th-grade social studies textbooks, the source works of these products, their contents and their distribution by learning areas.

- ✓ To determine the literary works and other printed works in 7th-grade social studies textbooks, the source works of these products, their contents and their distribution by learning areas.

It is believed that the results of the study will encourage publishers to work towards preparing trade books that contain literary products and other printed works in accordance with the social studies curriculum (gains, learning areas and student levels); guide social studies textbook authors in their efforts regarding how to use literary works and other printed works in their books more effectively; and also encourage researchers to conduct further studies for identifying the deficiencies in the use of trade books in social studies education, increasing the number of such books and expanding their use in education.

METHOD

This section presents the research design, study sample, data collection tools and data analysis, respectively.

Research Design

The study was conducted in consideration of qualitative research approach and processes compatible with the nature of this approach. Qualitative research can be defined as research in which qualitative data collection methods such as observation, interview and document analysis are utilized, and in which a qualitative process is followed to reveal perceptions and events in a realistic and holistic manner in natural settings (Yıldırım and Şimşek, 2008, p. 39). As one of the qualitative research approaches, document analysis method was preferred in this study. Document analysis covers the analysis of written materials containing information about the phenomenon or phenomena aimed to be investigated (Yıldırım and Şimşek, 2008, p. 187). Determining the originality of the sources is an important criterion for the reliability of the research in such studies (Yıldırım and Şimşek, 2008, p. 195). The documents of the present research are original and they consist of the Social Studies textbooks prepared by various authors and publishers and first published in 2019.

Collecting Data

The 4th-grade Social Studies Textbook written by Tuysuz (2019), the 5th-grade Social Studies Textbook by Şahin (2019), the 6th-grade Social Studies Textbook by Yıldırım, Kaplan, Kuru and Yılmaz (2019) and the 7th-grade Social Studies Textbook by Azer (2019), all of which are included in the EBA (Education Information Network) online social education platform created by the Turkish Ministry of National Education and widely used by teachers, were selected as the sample of the study.

Data Analysis

The data of the research were analysed by content analysis method. According to Patton (2014, p. 453), content analysis generally refers to analysing written documents such as “interview documents, diaries” etc. rather than observational data. Two analysis types were preferred in the textbooks subjected to content

analysis: Inductive and deductive analysis. Inductive analysis “involves the discovery of patterns, themes, and categories within data” (Patton, 2014, p. 453). In the first stage, with this type of analysis, each of the literary products, such as biography, poetry, novel, proverb and maxim, encountered in textbooks were designated as a theme. Additionally, informative excerpts made from other basic works were coded as a theme under the title of sociocultural history or political history according to book types. In the second stage, the deductive qualitative analysis type was preferred. According to Yıldırım and Şimşek (2008), deductive analysis is the analysis of data according to a predetermined framework. “Individual and Society”, “Culture and Heritage” and other learning areas/units in the textbooks formed the framework for deductive analysis. In this context, for the literary products and the works excerpted in the social studies textbooks, their frequency of use, their contents and the excerpted sources were determined according to the previously determined themes. In this way, the compatibility of the works with the learning areas and subject contents was examined.

Multiple analyst triangulation was used to increase the reliability in confirming the accuracy and validity of the data. Triangulation of analysts is “to have two or more people analyse the same qualitative data independently and comparing their findings” (Patton, 2014, p. 560). In this study, an effort was made to assess the “consistency” of the findings in the data analysed by two researchers (Patton, 2014, p. 248). For the analysis, the reliability formula ($\text{Reliability} = \frac{\text{Number of Agreements}}{\text{Number of Agreements} + \text{Number of Disagreements}}$) suggested by Miles and Huberman (2016, p. 64) was used. The reliability percentage was 85% in the first stage, 90% in the second stage and 95% in the third stage. Reliability is expected to be about 90% depending on the size and range of the coding scheme (Miles and Huberman, 2016, p. 64). In the analysis performed by analyst triangulation, the reliability formula of Miles and Huberman was used to increase the reliability of the study.

FINDINGS

This section includes the literary products and other printed works covered in 4 to 7th-grade social studies textbooks, the distribution of these products by source works, contents and learning areas, and their usage status in textbooks.

Findings Regarding the Literary Products and Other Printed Works Used in the 4th-Grade Social Studies Textbook, and the Distribution of These Products by Their Source Works, Contents and Learning Areas

The literary products and printed works used in the 4th-grade social studies textbook, their source works, contents and distribution by learning areas are presented in Table 1.

Table 1. Literary Products and Other Types of Printed Work Used in the 4th-Grade Social Studies Textbook, and Their Distribution by Source Works, Contents and Learning Areas

Learning Area	Genres of Literary Products and Printed Works	Source Work	Content	n
Individual and Society	Poetry	Elif ŞAHNA -No published work.	Differences and togetherness	1
Culture and Heritage	Memoirs	Halide Edip Adivar, Türk'ün Ateşle İmtihanı	Personality characteristics of Kazım Karabekir Pasha	4
	Political History	Abdula Şamsutdinov, Türkiye Ulusal Kurtuluş Savaşı Tarihi	The heroism of Ali Saip Bey	
	*Biography	Andrew Mango, Atatürk (Edited)	Biography of İsmet İnönü	
	Speech (Nutuk)	Kemal Atatürk, Nutuk	The heroism of İsmet İnönü	
People, Places and Environments	Folk Song	Anonymous Source/Person Nejat-BUHARA	Geographical characteristics of ÇŞB	3
	Poetry	Şeref-GÜRBÜZ -No published work.	Geographical characteristics of Oltu	
	Legend	Saim SAKAOĞLU, 101 Anadolu Efsanesi (Edited)	Formation of Gülek Pass	
Science, Technology and Society	*Memoirs	https://www.sabah.com.tr/akdeniz/2016/03/07/eski-yollar-eski-ulasim-araclari (Edited)	Change in cars	1
Production, Distribution and Consumption	Poetry	Ayşe AÇIKALIN-No work	Conscious consumers	2
	Proverb	-	Being thrifty	
Active Citizenship	*Short Story	Ekrem ACAR, Bağırıp Çağırmadan Çocuk Eğitimi (Edited)	Giving responsibility	5
	Speech	Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk	Importance Atatürk attached to Independence	
	Maxim	Utkan KOCATÜRK, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri	Atatürk's idea of National Sovereignty	
	Composition	- TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, TBMM ve Cumhuriyet Resim, Şiir ve Kompozisyon Yarışması Sonuçları Merve ÖZÇELİK	Patriotism	
	Promise to My Elders	- TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, TBMM ve Cumhuriyet Resim, Şiir ve Kompozisyon Yarışması Sonuçları Yonca AKÇAY	Protecting the Republic	
	Composition	- Does the Sun of Republic Ever Go Out?		
Global Connections	-	-	-	-
Total				16

According to Table 1, a work excerpting a political history book and 15 literary products from ten genres including poetry (n=3), in particular, speech (n=2), memoir (n=2), composition (n=2), biography (n=1), proverb (n=1), folk song (n=1), legend (n=1), maxim (n=1), short story (n=1), and investigation/review (n=1), and are encountered in the 4th-grade social studies textbook. The most literary products are encountered in the learning area “Active Citizenship” (n=5). The least literary product is found in the learning area “Individual and Society” (n=1) and “Science, Technology and Society”. The learning area “Global connections” does not involve any literary work. According to Table 1, individual differences and social cohesion are discussed in Elif Şahna’s poem in the “Individual and Society” learning area; the historical sources found in the learning area of “Culture and Heritage” summarize the roles that some important characters (Atatürk, İsmet İnönü, Kazım Karabekir Paşa ve Ali Saip Bey) in the history of the Republic played in the liberalisation of the country, their heroism, ideas and approaches; and the folk songs, poems and legends in the “People, Places and Environments” learning area convey information about the geographical features of various places such as Çarşamba, Bafra and Oltu.

As seen in Table 1, the poets of the three poems were mentioned in the 4th-grade social studies textbook, but the source works from which these poems were excerpted are not given as footnotes. Similarly, a proverb is encountered for which no reference is made. The fact that references are made to the sources of three-fourths of the literary products presented in the textbook suggests that ethical importance is given to referencing in the textbook in general.

The literary products mentioned in the 4th-grade social studies textbook are seen to be conveyed within the flow of lecture. Only one work can be found in the activity-based “Do It” section (4. SBDK, 2019, p. 169). The expression “Edited” as regards literary works is encountered in the textbook. This footnote draws the attention of the reader to the fact that the respective biography, memoir or short story has been tailored to children’s level in terms of language and wording. It also points to the literary works that should be edited according to student levels because, otherwise, when students want to read these works, they will have trouble comprehending them as they are not suitable for their level in terms of language and wording. Students’ desire to read these works will be fulfilled by transforming them into trade books. It is seen that the literary products in the textbook are compatible with the textbook learning areas in terms of content.

Findings Regarding the Literary Products Used in the 5th-Grade Social Studies Textbook, and the Distribution of These Products by Their Source Works, Contents and Learning Areas

No source work excerpted from various printed works was found to be used in the 5th-grade social studies textbook. The literary products in the textbook and their distribution by source works, contents and learning areas are presented in Table 2.

Table 2. Literary Genres Used in the 5th-Grade Social Studies Textbook and Their Distribution by Source Works,

Learning Area	Literary Genres	Source	Content	n	Total
Individual and Society	Diary	-Zeynep'in Günlüğü	The importance of family elders in socialisation	1	2
	*Maxim	Internet - M. K. Atatürk (Edited)	Fulfilling one's responsibilities	1	
Culture and Heritage	Maxim	Internet - Peyami Safa (Edited)	The role of language in being a culture carrier	1	1
	-	-	-	-	
Science, Technology and Society	Maxim	Internet - Eflatun (Edited)	The importance of needs in the formation of inventions	1	5
	Biography	Internet - Albert Einstein (Edited)	Albert Einstein's life and personal characteristics as a scientist	4	
		Internet - Isaac Newton (Edited)	Isaac Newton personal traits as a scientist		
		Internet - Aziz Sancar (Edited)	Aziz Sancar's life and personal characteristics as a scientist		
		Cahit ARF	Cahit Arf's personal characteristics as a scientist, and ethics		
Production, Distribution and Consumption	Proverb	-	Working in collaboration	3	3
		-	Working in collaboration		
		-	Working in collaboration		
Active Citizenship	Poetry/National Anthem	--- M. Akif Ersoy	Independence	1	2
	Maxim	Internet -M. Akif Ersoy (Edited)	National Character of the Turkish National Anthem	1	
Global Connections	Novel	Crime and Punishment, Dostoyevsky	Summary information about the book	1	4
	Legend	Oghuz Khan Epic	Summary information about the book	1	
	Maxim	-Voltaire	The importance of freedom of thought	2	
-Yunus Emre		The opinion that every person is valuable			
Total				17	

Contents and Learning Areas

According to Table 2, regarding the literary genres in the 5th-grade social studies textbook, 17 literary works from seven different genres including biography (n=5) and maxim (n=5), in particular, and proverb (n=3), anthem (n=1), novel (n=1), legend (n=1) and diary (n=1) are encountered. The most literary products are found in the learning area "Science, Technology and Society" (n=5). It stands out that the least literary product is found in the learning area "Culture and Heritage" (n=1). The learning area "People, Places and Environments" does not involve any literary work.

As for the compatibility of literary genres with learning areas in terms of content in Table 2, it is found that the proverbs covered in the learning area of "Production, Distribution and Consumption" consist of statements

that encourage working in cooperation like “Four eyes see more than two” and “Unity is strength” in harmony with the learning area. Biography (n=4) stands out as a literary genre in the “Science, Technology and Society” learning area. It is seen that the biographies of Albert Einstein, Isaac Newton, Aziz Sancar and Cahit Arf and their personal characteristics as a scientist are included. Containing information on universal classics, the “Global Connections” learning area covers three different literary genres including the novel of Dostoevsky (n=1), the summary of the Oghuz Khan Epic (n=1) and the maxims of Voltaire and Yunus Emre, who is the representative of universal values, (n=2). It is observed that, in this area of learning, Dostoevsky and the Oghuz Khan Epic are highlighted with book covers and two important maxims by Yunus Emre and Voltaire are included under the title “Thought Heritage”. In 5th-grade social studies textbooks, literary products are seen to be presented in a template with a general frame in accordance with subject contents. Although limited in number, literary products are encountered under the headings of “Thought Heritage”, “Art Heritage” and “Literary Heritage”.

As seen in Table 2, it is observed that out of the 17 literary works, 7 maxims and biographical excerpts other than two basic works that describe Crime and Punishment and Oghuz Khan Epic were copied from the Internet. It is found that literary products were copied from the Internet rather than from the basic works themselves although the authors of the maxims and the poet of the poem are mentioned in the textbook. The use of literary works often without reference to basic source works and their use without a source as in the examples of proverbs and diary can be considered as an ethical deficiency. Another striking point in Table 2 is that many literary products excerpted were edited for the textbook so that children can understand them in terms of language and wording. This situation points to the lack of trade books written in accordance with children’s level in social studies courses. Therefore, this can be considered as an indication that the authors of the textbooks who have a shortage of sources suitable for the subject content make rearrangements to adapt the literary works to the student level.

Findings Regarding the Literary Products and Other Printed Works Used in the 6th-Grade Social Studies Textbook, and the Distribution of These Products by Their Source Works, Contents and Learning Areas

The genres of literary products and printed works used in the 6th-grade social studies textbook, and the distribution of these products by their source works, contents and learning areas are presented in Table 3.

Table 3. Literary Products and Other Printed Works Used in the 6th-Grade Social Studies Textbook, and the Distribution of These Products by Their Source Works, Contents and Learning Areas

<i>Unit</i>	<i>Genres of Source</i>	<i>Content</i>	<i>n</i>	<i>Total</i>
Us and Our Values	Literary Products and Printed Works (Let’s Read Let’s Learn=OÖ Your Turn=SS)			
	Short Story	From the Internet (Edited)	1	
	Sociocultural	Turgut Cansever “Osmanlı Room culture in Ottoman	1	8

	History	Şehri" (Edited)	houses		
		Sadaka Taşları (Edited)	Social solidarity	1	
	Maxim	Yunus Emre	Differences are wealth	3	
		Atatürk	Nationalism		
		Atatürk	Protection of the national self		
	Proverb	-	Power of unity and togetherness	1	
	Hadith	-	Helping each other and solidarity	1	
Journey to History	Oghuz Khan Epic	Zeki Velidi TOGAN, "Oğuz Destanı"	Political life of the Hun Turks	1	16
	Epic of Creation (Türeyiş)	Bahattin ÖGEL, "Türk Mitolojisi" (Edited)	Cultural characteristics of the Uighurs	2	
	Ergenekon Legend	Bahaddin ÖGEL, "Türk Mitolojisi" (Edited)	Geographical characteristics of where the Göktürks lived		
	Sociocultural History	Cavidan BAŞAR ERGENEKON, "Tepme Keçelerin Tarihi Gelişi, Renk-Desen-Teknik ve Kullanım Özellikleri" (Edited)	Tents in Nomad Living	1	
		Bahaddin ÖGEL, "Türk Kültürünün Gelişme Çağları" (Edited)	Sociocultural and economic life in the Uighurs	7	
		Muharrem ERGİN, "Orhun Abideleri" (Edited)	Importance of Orkhon Monuments in Turkish History		
		Divanı Lügat-it Türk	World map in Turkish dictionary		
		Refik ÖZDEK, "Türklerin Altın Kitabı" (Edited)	Mahmud of Ghazni's understanding of science and art		
		Derya UZUN AYDIN, "Sanayi-i Nefise Mektebi'nin Türk Heykel Sanatındaki Yeri ve İlk Heykeltraşlar" (Edited)	Turkish culture		
		Muharrem ERGİN, "Orhun Abideleri" (Edited)	Idea of Kut		
		Muharrem KESİK, "Türkiye Selçuklu Devleti Tarihi Sultan I. Mesud Dönemi" (Edited)	Seljuk compassion		
	Political history	Feridun ESER, "Türk İslam Medeniyetinin Yıldızları" (Edited)	Statesman who left his mark on an era (Nizam al-Mulk)	2	
		Kitap-Kutadgu Bilig	Turkish-Islamic literature work (Visual)		
	Poetry	Safa ÖCAL "Türk Dünyası Araştırmaları" (Edited)	Sociocultural lives of the Huns	1	
	The Farewell Sermon	Diyanet İşleri Başkanlığı	Farewell sermon	1	
I Participate in Administration	Maxim	Sultan Alparslan	Conquest policy	1	
		M. K. Atatürk	National sovereignty	3	3
		Genal Ağ - M. K. Atatürk	Importance of women		
		M. K. Atatürk	Global peace		
Our International Relations	Maxim	M. K. Atatürk	Global peace	2	2
		İsmet BOZDAĞ, "Atatürk'ün Sofrası" (Edited)	Spiritual bridges		
Total					29

As seen in Table 3, a total of 29 works are encountered in the 6th-grade social studies textbook including 17 literary products from the seven literary genres of maxim (n=9), in particular, legend (n=3), proverb (n=1), the Farewell Sermon (n=1), hadith (n=1), short story (n=1) and poetry (n=1), and 12 other printed historical sources from nine different genres including social cultural history (n=10) and political history (n=2). When the distribution of literary works by units is examined, it is seen that the most literary works are included in the unit "Journey to History" (n=17). It is followed by the units "Us and Our Values" (n=8), "I Participate in Administration" (n=3) and "Our International Relations" (n=2). In the textbook, no work is found in the units "Life on Earth", "Science and Technology in Our Lives", "I Produce, I Consume, I am Conscious".

It grabs attention in the textbook that the source books from which excerpts are made, including sociocultural historical information such as the "The tent culture in nomad living", "Sociocultural and economic life in the Uighurs" and "The science and art understanding of Mahmud of Ghazni" (n=7), short pieces of information on the Seljuk vizier Nizam al-Mulk from political books and visual excerpts from the Kutadgu Bilig, one of the first Turkish literary works, (n=2) in the learning area of "Journey to History" are compatible with subject contents. Similarly, in the unit "I Participate in Administration", three maxims from Atatürk expressing the idea of national sovereignty, the importance of women and global peace are included in accordance with the content of the unit. In the unit of "Our International Relations", two maxims emphasize the importance of ensuring global peace in the world and establishing spiritual bridges among Turkic Republics. In general, the literary product contents in the 6th-grade social studies textbook are in harmony with the units to convey our political understanding and sociocultural values and beliefs from the past to the present, to ensure our social cohesion and to strengthen global peace.

In the 6th-grade social studies textbook, literary works are generally found under the book's subheadings of "Let's Read and Learn" and "It's Your Turn", which involves various activities. It is seen that in the chapters of the book titled "Let's Read and Learn", excerpts from sociocultural history and political history books associated with the subject are frequently made. As is seen in Table 3, the sources from which information involving sociocultural and political history was excerpted are indicated. However, although the textbook mentions the authors of the excerpted maxims, it is noteworthy that, except for a few literary products, it fails to mention the respective basic source work for most of the short stories, hadiths, proverbs, as well as maxims. In the 6th-grade textbook, the note that the sections excerpted from sociocultural and political history books have been edited for the book draws attention. It is also possible to see this edit note for epics, short stories, maxims and poetry in the 6th-grade textbook. This indicates the scarcity of literary works and historical trade books that should be written in accordance with the child's level in social studies courses.

Findings Regarding the Literary Products and Other Printed Works Used in the 7th-Grade Social Studies Textbook, and the Distribution of These Products by Their Source Works, Contents and Learning Areas

Since it is not possible to show all of these literary works used in the 7th-grade social studies textbook, which includes so many literary products, a limited number of literary products and other types of printed works, and the distribution of these products by source works, contents and learning areas are presented in Table 4.

Table 4. Literary Products and Other Printed Works Used in the 7th-Grade Social Studies Textbook, and the Distribution of These Products by Their Source Works, Contents and Learning Areas

Learning Area	Literary Genres	Source	Content	n	Total
Communication and human relations I Participate in Administration	Short Story	Fahreddin Yüksel, Deyimler ve İlginç Hikâyeleri, Tulumbacılar http://itfaiye.ibb.gov.tr	The importance of language in communication Effects of the historical fire brigade on social life	2	4
	Maxim	Yunus Emre- www.yunusemre.gov.tr	Importance of words in our life	1	
	Drama: Karagöz and Hacivat	Ünler Oral, Çocuklara Karagöz-Hacivat Söyleşmeleri	Misunderstandings in communication	1	
	Sociocultural History	Nesimi Yazıcı, Tanzimat'ta Haberleşme ve Kara Yolu Taşımacılığı. (Edited) Osmanlı Ansiklopedisi www.tcdd.gov.tr	Telegram in the Tanzimat period Railways in the Ottoman Empire	12	
	Memoir	Konstantin Mihailoviç (Sırp), Bir Yeniçerinin Hatıraları (Edited)	Devshirme system	1	
	Travel Book	Bela Horvath (Bela Harvit, Macar), Anadolu 1913	Hospitality in Ottoman Culture	27	
	Political History Book	Şafak Tunç, Şehristan Seyyahların Hayal Şehri İstanbul Âşık Paşazâde Derviş Ahmed Âşıkî, Âşık Paşazâde Tarih. (Edited) Halil İnalçık, Devlet-i Aliyye Osmanlı Tarihi Üzerine Araştırmalar. (Edited) Oruç Beğ Tarihi	Respect for people in Istanbul's life Independence of Ottoman principalities Devshirme System	7	
	Miniature	Konstantin Mihailoviç (Sırp), Bir Yeniçerinin Hatıraları, (Edited) I. Murat av esnasında (Minyatür, Hünername, Nakkaş Osman, 1584)		25	
	Engraving	Niğbolu Kalesi kuşatması (Minyatür, Hünername, Nakkaş Osman, 1584) Antoine Melling, 19. yüzyıl Türk Dünyası Kültür Atlası Osmanlı Dönemi 1 (1997). İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı.		7	

Population in Our Country	Economic Geography	Rum köylü kadını (Gravür, Thomas Artus, Histoire des Turcs, Gravürlerle Türkiye. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları)	Türkiye	Relations between Turkey's geographical structure and its economy	2	6
	Novel	Koray Başol, Türkiye Ekonomisi. (Edited)		Immigration from Rumelia	1	
Science over Time	Poetry	Ayla Kutlu, Yedinci Bayrak – Urumeli'den İzmir'e. (Edited)		Migration	1	
	Sociocultural History	Ali Akbaş, Eylülle Beste, (Edited)		Holiness of Mecca	2	
	Proverb	Halil Altuntaş, Muzaffer Şahin, Kur'an-ı Kerim Meali		Importance of writing	1	16
	Miniature	Salim T. S. Al-Hassani, 1001 İcat Dünyamızda İslam Mirası		Inventions	3	
	Hadith	Cerrahiyetü'l-Haniyy Şehinşehname-i Murad-ı Sâlis		Necessity of science	3	
	Socioscientific History	Seyyid Hüseyin Nasr, İslam ve Bilim		Importance of works of art in Turkish-Islamic civilisation	9	
			İbn-i Haldûn Mukaddime	Importance of books in the field of geography		
Economy and Social Life	Drama	Kâtip Çelebi Cihannüma		Human-land-homeland-state relationship	1	10
	Poetry	Namık Kemal, Vatan yahut Silistre (Edited)		Man's relationship with soil	1	
	Short Story	Âşık Veysel Şatıroğlu, Dostlar Beni Hatırlasın		Transition to settled life	2	
Living Democracy		James C. Davis (Ceymiş C. Deyvis, Amerikan), İnsanın Hikâyesi. (Edited)		Transformation from windmills to factories		
	Socioeconomic	Alponse Daudet (Alfons Dude, Fransız), Değirmenimden Mektuplar		Operation of agricultural fields	5	
	Travel Book	Coşkun Can Aktan, Haklar ve Özgürlükler Antolojisi		İqta system		
	Political History	Bahattin Ögel, Türk Kültürünün Gelişim Çağları II. (Edited)		Kurultai in the first Turkish states	10	12
Bridges between Countries	Maxim	İbni Battuta, Büyük Dünya Seyahatnamesi		Responsibilities of Sultans	1	
	Sociocultural history	İsmail Doğan, Modern Toplumda Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları,		Sovereignty rests with the nation	1	
	Maxim	Nizamülmülk, Siyasetname		Disadvantaged groups	1	
		Nancy Flowers, Pusulacık		Global Peace	2	2
Total					129	

As seen in Table 4, the 7th-grade social studies textbook uses 46 literary products works from 10 different genres, including travel book (n=28), short story (n=3), maxim (n=4), hadith (n=3), poetry (n=2), drama (n=2),

memoir (n=1), caricature (n=1), proverb (n=1) and novel (n=1). Also, 83 works excerpted from 7 different types of visual and written literary and artistic products are encountered, including miniature (n=28), in particular, political history (n=17), sociocultural history (n=15) and socioscientific history (n=9), engraving (n=7), socioeconomic history (n=5) and socioeconomic geography (n=2) books. The 7th-grade textbook uses 129 works excerpted from these 46 literary products and 83 informative printed works. It is noteworthy that visual and written literary products with a content of memoirs, travel books, miniatures, engravings, political and sociocultural history are mostly found in the "I Participate in Administration" unit of the textbook (n=79) in terms of genre and number. The least number of literary works are encountered in the unit "Bridges between Countries" (n=2). It attracts attention that many literary products and works in the units are compatible with subject contents. An examination of Table 4, for instance, shows that the contents of the literary products in the unit entitled "Communication and Human Relations" are related to the importance of language in communication, and that the literary products included in the unit of "Living Democracy" cover contents compatible with the unit, such as "Kurultai in the first Turkish states, responsibilities of sultans, and pioneers of democracy ideas".

In the 7th-grade social studies textbook, literary products are encountered in a template framed in the flow of lectures or in special categorized sections under the subtitle of "Activity Time" (n=16), which includes one or more literary products and questions about these products. Unlike other social studies textbooks, a large number of miniatures and engravings are encountered in the textbook. It is noteworthy that these artistic works and other literary works are presented together with the basic sources from which they are excerpted. It is seen in the textbook that, except for maxims, a great importance is attached to citing and the source works are referenced in detail up to the volume and page number. It is observed that care has been taken to ensure that the contents of literary works and other printed works with different contents are at a level that students can understand, and that any content not at that level is "edited" and specified so. As in other social studies textbooks, efforts have been made to ensure that excerpts made from different works in terms of language and wording are appropriate for the level of students. This shows that there is a need for a large number of trade books that should be edited in accordance with student levels.

CONCLUSION and DISCUSSION

It was noted that literary products and excerpted works are generally conveyed in the lecture flow in the 4th-grade social studies textbook. In this textbook, 15 literary products and an excerpted political history work were found from 10 different literary genres, including poetry, memoir, biography, folk song, legend, proverb, short story, speech, maxim and composition. Kaymakçı (2013) identified 93 literary works from 12 literary genres in his study, where he analyzed the 4th-grade social studies textbook published in 2006. He determined that the "short story, in particular, biography, memoir and aphorism" genres were most abundant and "speech, diary, poetry, idiom, anecdote, travel writing, article, folkloric poem, legend, letter, drama, song/folk song, proverb and nursery rhyme" were used less frequently among these literary products. In the same study,

Kaymakçı found that there were 89 literary works from 14 literary genres in the 4th-grade social studies textbook published in 2010. In the 4th-grade social studies textbook updated in 2019, the use of literary products decreased significantly compared to the social studies 4th-grade textbooks of 2006 and 2010. It was observed that good composition examples, which were not encountered in the past, are included in the textbook. In the 4th-grade social studies textbook, literary products were most common in the learning area of “Active Citizenship”. It was noted in these literary works, in accordance with the learning areas, that individual differences and social cohesion were emphasized, the patriotic feelings, ideas and approaches of important historical actors were revealed, informative explanations were presented about different landforms, the importance that Atatürk attached to independence and his understanding of sovereignty were set forth, and that the textbook tried to instil certain values and attitudes. Consequently, compatibility of literary products with learning areas is an important issue to which attention is required be paid in NCSS standards. When this condition is fulfilled, as VanSlanderight (1995) states, literary works strengthen the comprehension of textbooks. However, it was determined that literary products in the textbook, such as biographies, memoirs and short stories, were edited in terms of language and wording, and they were adapted to children’s levels and used accordingly. This suggests that the textbook authors have difficulty in finding works suitable for the children’s level. This result indicates that there are no or insufficient trade books which are suitable for the level of children related to social studies learning areas and gains and which can be used in social studies courses in Turkey.

In the 5th-grade social studies textbook, 17 literary works were encountered from 7 different literary genres such as maxim, biography, diary, proverb, anthem, novel and legend. Maxim was the most abundant among these literary works, and it was followed by biography and proverb. Kaymakçı (2013) reported that 94 literary works from 16 literary genres were included in the first-semester 5th-grade social studies textbook published in 2006, that the number of literary genres decreased to 14 in the second-semester textbook published 2011, but that the frequency of use of literary genres increased and 102 literary works were included. Görmez (2018) identified 17 literary products in a 5th-grade social studies textbook published in 2018, including short stories, in particular, maxims, biographies and a diary. The number of literary products included in the 5th-grade textbook published in 2019 decreased more than twice that of 2006 and twice that of 2011. It is noteworthy that in terms of the number of literary genres, there was a 5-fold decrease in the 5th-grade social studies textbook published in 2019 compared to 2006 and 2011 textbooks, and an almost 2-fold increase compared to the 2018 textbook. Literary genres including short story, in particular, memoir, biography, poetry, letter, anecdote and travel writing that were covered by the 5th-grade social studies textbook published in 2006 and 2010 were not found in the 2019 5th-grade social studies textbook. In the 5th-grade social studies textbook, most of the literary works were found in the “Science, Technology and Society” learning area. It was ascertained that literary products were presented in accordance with learning areas. However, the literary works were mostly accessed indefinitely on the Internet rather than being excerpted from the respective basic

works and sometimes without reference. This adverse situation can be considered as an ethical violation. It was ascertained that many literary products excerpted in the textbook were edited in terms of language and wording to ensure compatibility with children's age level. This suggests, as seen in the 5th-grade social studies textbook, a deficiency of trade books written according to children's level.

In the 6th-grade social studies textbook, 7 different literary genres including proverb, short story, hadith, legend, maxim, the Farewell Sermon and poetry, and 29 works with sociocultural and sociohistorical content in two genres were identified. Maxims and works excerpted from sociocultural historical books were the most common while some literary genres such as poetry and proverb were the least common among these products. In his research, Oruç (2009) found out that 58 literary works from nine different genres were used in the social studies textbook prepared by the Ministry of National Education and published in 2006, and that, in the same year, 57 literary works from nine different genres in one of three different social studies textbooks prepared by different private publishing, 31 literary works from eight different genres in the second and 37 literary works from nine different genres in the third book. He concluded that memoir, biography, diary, legend, anecdote, short story, letter, novel summary, travel and poetry products were among the literary works used, and that the most used literary genre was short story, while diary was the least used. Kaymakçı (2013) found that in the 6th-grade social studies textbook published in 2011, 110 literary works were incorporated from 13 literary genres, and among these products, short stories were used the most, followed by maxims and biographies. He stated that speech, dictionary, poetry and song/folk song were less preferred literary products in the social studies textbook. Görmez (2018) found that a 6th-grade social studies textbook published in 2018 included mostly poems, followed by epics and biographies, and a less number of travel books followed by short stories, memoirs and maxims. The 2019 social studies textbook included works taken from different books with sociocultural historical and political content which were not found in the social studies textbooks published in 2006 and 2011, and also products with a religious or sociocultural value such as the Farewell Sermon and Hadith. This situation seems to be in line with not only the general idea of conveying our national and spiritual sociocultural values and beliefs and empowering our social cohesion and global peace, but also the specific idea of preserving and conveying "root values" that stands out in the new Social Studies Curriculum (2018). An analysis of the distribution of literary works by learning areas shows that the most literary products were included in the area of "Culture and Heritage". Proverbs promoting collaboration, biographies introducing important scientists, summaries introducing universal classical products, and maxims highlighting universal values were found to be compatible with learning areas in the textbook. It is noteworthy that despite reference is made to the sources for excerpts of sociocultural and political history information in the 6th-grade social studies textbooks, the basic source works of literary products are not specified. It is possible to see the violation of ethics in the 6th-grade textbook as well. As in the case of 4th and 5th-grade textbooks, the note that the sections excerpted from sociocultural and political history books have been edited for the 6th-grade textbook draws attention. It is also possible to see this edit note in literary products in the 6th-grade textbook.

As can be seen in the 4 and 5th-grade textbooks, this points to the inadequacy of literary and historical trade books that should be written in accordance with children's level in social studies courses.

The 7th-grade social studies textbook, which makes excerpts from 46 works from 10 different literary genres and 83 political, social, cultural etc. printed works from 7 different genres, is distinguished from other social studies textbooks by using the highest number of literary and other printed works. Excerpts from these 129 works in total covers the genres of travel books and miniatures the most, respectively followed by informative political history, sociocultural and socioscientific history, engraving and socioeconomic books, short stories, maxims, hadiths, memoirs, poems, dramas, caricatures, proverbs and novels. In a similar study, Kaymakçı (2013) revealed that 105 literary products were used from 16 literary genres in the 7th-grade social studies textbook published in 2006, and 89 literary works from 10 literary genres in the textbook published in 2011. Kaymakçı (2013) determined that short story was the most used literary genre in social studies textbooks published in 2006 and 2012, and that travel writings, aphorisms, memoirs, biographies and political treatises were also frequently used. It was determined that these literary genres were less or not used in the 7th-grade social studies textbook published in 2019. Görmez (2018) found that a 7th-grade social studies textbook published in 2018 included literary works like short stories, maxims, biographies and poems, and other printed works. The 7th-grade social studies textbook published in 2019 was determined to cover a less number of literary products compared to the textbooks published in 2006 and 2011 and more literary products than the 2018 textbook. However, similar to the 7th-grade social studies textbook of 2018, it was found to be a textbook which offered excerpts from source works with different contents from the textbooks of previous years.

Excerpts from informative works on miniatures, engravings, socioscientific, economic and political history, and some important statements like hadiths were found in the social studies textbook published in 2019, which were not found in those published in 2006 and 2011. Inclusion of these products in the textbook is in line with the following statement regarding literary works in the SBDÖP that was updated in 2018: "... In addition, certain gains should be supported with traditional or modern art products such as painting, music, miniature, engraving, calligraphy, sculpture, architecture, drama, cinema." As for the literary products and other printed works covered by the 7th-grade social studies textbook, their distribution of by units shows that they were mostly included in the unit "I Participate in Administration" in terms of genre and number. The literary products included in the textbook are seen to be relevant to the units. This situation which is also encountered in other textbooks shows that numerous trade books that should be edited according to student level are needed.

RECOMMENDATIONS

According to a general evaluation of the textbooks, literary works were found in the 7th-grade social studies textbook at 8 times the 4 and 5th years and 5 times the 6th year. It was determined that 4, 5 and 6th-grade social studies textbooks had the least literary works compared to the previous years. Increasing the number of

literary works and informative printed works in these textbooks will contribute to an effective social studies education. Also, considering that children acquire reading habits at an early age, the importance of this gets even more enhanced.

An analysis of the distribution of literary products and printed works in the text books by learning areas suggests that there is a variance at each year level. These works are encountered in the learning areas “Active Citizenship” and “Cultural Heritage” in the 4th grade, “Science, Technology and Society” and “Production, Distribution and Consumption” in the 5th grade, and “Culture and Heritage” in the 6 and 7th years. It was observed that the contents of literary products are compatible with learning areas in all textbooks. Literary works and other printed works should be included in textbooks in a way that includes all rather than specific learning areas/units. As a matter of fact, Krey (1998) stated that literary products should be compatible with thematic learning areas and that books should be separated and recommended according to learning areas.

It was ascertained that proper citations were made in the 4th-grade social studies textbook except in the case of poems and a proverb, but that, in the 5 and 6th-grade social studies textbooks, literary works were excerpted from the Internet without due references, rather than from the basic source works. There were also literary works that were used without citation in the 6th-grade textbook. It is a disadvantage encountered in the textbook that the source works are not excerpted directly from the source books. In order to attract students’ attention to literary works and to gain them reading habit, excerpted source works must be presented with citation in the textbooks. Another point that attracts attention with regard to the textbooks is that, in general, many literary works and excerpts made from sociocultural and scientific works were edited in terms of language and wording according to student levels. This situation can be considered as an indication that many source works that are suitable for the subject content in the textbook are in fact not suitable for the student level, so they are made suitable by the textbook authors. In Turkey, it is needed to rearrange many works that can help social studies courses under the concept of trade books in terms of language and expression in accordance with the social studies teaching objectives and the student level. These books can be determined by social studies educators, publishing houses or literature experts and listed by categorising them according to social studies learning areas/units. These works can be published via EBA as a trade book list to be used by teachers and students in social studies courses.

ETHICAL TEXT

In this article, the journal writing rules, publication principles, research and publication ethics, and journal ethical rules were followed. Responsibility for any violations that may arise regarding the article belongs to the author (s).

Author(s) Contribution Rate: In this study, the first author contributed 60% and the second author contributed 40%.

REFERENCES

- Akkuş, Z. (2007). *Tarih öğretiminde edebî ürünlerin kullanımının öğrenci başarısına etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Akyol, Y. (2011). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde Türk tarihinde yolculuk ünitesinin çocuk edebiyatı ile ilişkilendirilmesinin öğrencilerin empati becerilerine (eğilimlerine) etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Celal Bayar Üniversitesi.
- Almerico, G. M. (2013). Linking children's literature with social studies in the elementary curriculum. *Journal of Instructional Pedagogies*, 1-7. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1097148>
- Ata, B. (2000). Tarih öğretiminde bir araç olarak tarihi romanlar. *Türk Yurdu*, 20, 153-166.
- Azer, H. (2019). *7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ekoyay.
- Bacak, S. (2008). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde öykü tabanlı öğrenme yaklaşımının öğrenenlerin akademik başarı ve yaratıcılıklarına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Celal Bayar Üniversitesi.
- Beldağ, A., & Aktaş, E. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde edebî eser kullanımı: Nitel bir çalışma. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 953-981. <https://doi.org/10.17556/jef.72887>
- Çalışkan, F. (2005). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme yöntemlerinden çözümlenmeli öykü yönteminin öğrencilerin akademik başarılarına, tutumlarına ve aktif öğrenme düzeylerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Çengelci, T. (2013). Sosyal bilgiler dersinde yararlanılan toplumsal ve kültürel kaynakların belirlenmesi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 12(43), 219-236. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6157/82756>.
- Davis, J. C., & Palmer, J. (1992). A Strategy for using children's literature to extend the social studies curriculum. *Social Studies*, 83(3), 125-128. <https://doi.org/10.1080/00377996.1992.9956216>
- Demir, S. B., & Akengin, H. (2012). *Hikayelerle sosyal bilgiler öğretimi* (2. b.). Pegem Akademi Yayınları.
- Er, H., & Şahin, M. (2012). Sosyal bilgiler dersinde "biyografi" kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 10(1), 75-96. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26138/275289>
- Erdoğan, N. (2007). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi tarih konularının öğretiminde resimlendirilmiş öykülerin tarihsel düşünme becerilerinin gelişimine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Guzzetti, B. J., Kowalinski, B. J., & McGowan, T. (1992). Using a literature-based approach to teaching social studies. *Journal of Reading*, 36(2), 114-122. <https://www.jstor.org/stable/40016443>
- Gülmez, E. (2018). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan edebî eserler üzerine bir inceleme. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(30), 4291-4296. <https://doi.org/10.26450/jshsr.895>
- Gülüm, K., & Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler dersinde göç konusunun işlenişinde halk türkülerinin kullanılması (Örnek bir çalışma). *Electronic Journal of Social Sciences*, 7(26), 112-127. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6140/82384>
- Kart, Ö. (2002). *Eski Türk destanlarının tarih öğretimindeki yeri ve kullanımı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.

- Kaymakcı, S., & Harun, E. R. (2013). Sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarında biyografinin kullanımı. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(25), 190-224. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/19398/206087>
- Kaymakcı, S. (2013). Sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebî türlerin kullanım durumu. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 230-255. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/zgefd/issue/47944/606584>
- Keskin, S. (2008). *Romanlarla tarih eğitimi ve öğretimi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Krey, D. M. (1998). Children's literature in social studies teaching to the standarts NCSS Bulletin 95. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED429022.pdf>
- Martin, J. (2012). Interpreting biography in the history of education: Past and present. *History of Education*, 41(1), 87-102. <https://doi.org/10.1080/0046760X.2012.641268>
- McGrain, M. (2002). *A Comparison between a trade book and textbook instructional approach in a multiage elementary social studies class* [Education and Human Development Master's Theses]. http://digitalcommons.brockport.edu/ehd_theses/264
- McGowan, T., & Guzzetti, B. (1991). Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi. A. Doğanay (Çev. Ed.). *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(11), 35-44.
- Mindivanlı, E., Küçük, B., & Aktaş, E. (2012). Sosyal bilgiler dersinde değerlerin aktarımında atasözleri ve deyimlerin kullanımı. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 93-101. <http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/11z.mindivanli.pdf>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2016). *Genişletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi*. S. Akbaba Altun, & A. Ersoy (Çev. Ed.). Pegem Akademi.
- Nelson, L. R., & Nelson, T. A. (1999). Learning history through children's literature. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED435586.pdf>
- Oruç, Ş., & Erdem, R. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarına etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 215-229. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/256494>
- Oruç, Ş. (2009). Sosyal bilgiler 6. sınıf ders kitaplarında edebi ürünler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(2), 9-24. <https://docplayer.biz.tr/20634950-Sosyal-bilgiler-6-sinif-ders-kitaplarinda-edebi-urunler-sahin-oruc.html>
- Özkan, S., & Geneç, S. (2017). Sosyal bilgiler dersinde tarih konularının öğretiminde fıkraların kullanımının akademik başarıya etkisi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(17), 315-333. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egitimvetoplum/issue/35909/402818>
- Öztürk, A. (2002). *Tarih öğretiminde tarihi romanların kullanılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Öztürk, C., & Otluoğlu, R. (2002). Sosyal Bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazanmaya etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15, 173-182. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaebd/issue/371/2545>

- Öztürk, C., Keskin, S. C., & Otluoğlu, R. (2014). *Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünler ve yazılı materyaller* (6. b.). Pegem Akademi.
- Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi (2020). Notable social studies trade books for young people. <https://www.socialstudies.org/notable-social-studies-trade-books>
- Sosyal Bilgiler 6.-7. Sınıf Programı* (2005). T.C. Mili Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)* (2018). T.C. Mili Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Smith, K. (2008). *Using literature in the social studies classroom and cross curricular teaching at the high school level* [Unpublished master's theses]. Education and Human Development 248. State University of New York. https://digitalcommons.brockport.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1253&context=ehd_theses
- Smith, J. A., Monson, J. A., & Dobson, D. (1992). A case study on integrating history and reading instruction. *The Social Studies*, 56(7), 371-373.
- Şahin, E. (2019). *5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Anadol Yayıncılık.
- Şimşek, A. (2006). Türkiye'deki sosyal bilgiler öğretimi alanı çocuk edebiyatı ürünlerinden yararlanma bağlamında çağdaş dünyanın neresindedir?. S. Sever (Ed.), *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)* içinde (s. 131-144). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Şimşek, A. (2010a). Tarih öğretiminde destanlar ve efsaneler. M. Safran (Ed.), *Tarih nasıl öğretilir?* içinde (s. 258-264). Yeni İnsan Yayınevi.
- Şimşek, A. (2010b). Tarih öğretiminde tarihsel hikâye ve roman. M. Safran (Ed.), *Tarih nasıl öğretilir?* içinde (s. 264-272). Yeni İnsan Yayınevi.
- Tekgöz, M. (2005). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde edebiyat temelli öğretimin öğrenci başarısına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Tüysüz, S. (2019). *4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Tuna Yayıncılık.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (3. b.). M. Bütün, & S. B. Demir (Çev.). Pegem Akademi.
- VanSledright, B.A. (1995). How do multiple text resources influence learning to read american history in fifth grade?: NRIIC ongoing research. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED385832.pdf>
- Yeşilbursa, C. C., Sabancı, O., & Hamarat, E. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler. B. Akbaba (Ed.), *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu sosyal bilgiler* içinde (s.146-206). Pegem Akademi.
- Yıldırım, C., Kaplan, F., Kuru, H., & Yılmaz, M. (2019). *6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.
- Yiğittir, S., & Er, H. (2013). Sosyal bilgilerde değer eğitiminde biyografi kullanımı. *Mili Eğitim Dergisi*, 200-219. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36551/415149>
- Zarrillo, J. J. (2016). *Sosyal bilgiler öğretimi ilkeler ve uygulamalar*. B. Tay, & S. B. Demir (Ed.). Anı Yayınları.

SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA EDEBİ ÜRÜNLERİN VE DİĞER BASILI ESERLERİN KULLANIM DURUMU

Öz

Edebi ürünler ve diğer bilgi verici kaynak eserler sosyal bilgiler öğretim programında amaçlanan kazanımların, insana özgü temel değer ve tutumların, 21. yüzyıl temel yetkinliklerin geliştirilmesinde ve pekiştirilmesinde rol üstlenebilecek güce sahip materyallerdir. Çalışmanın amacı bu kapsamda sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünler ve diğer alıntı yapılan eser türlerini ve bunların kullanım durumunu belirlemektir. Verilerin toplanmasında 2019 yılında güncellenen EBA çevrimiçi eğitim platformunda yer alan 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları kullanılmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda genel olarak sosyal bilgiler ders kitaplarında farklı edebi ürün ve sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik, sosyo-coğrafi ve sosyo-bilimsel kitaplardan yapılmış alıntı eserlere rastlanmıştır. Bu edebi ürün ve diğer alıntı eserlere en fazla 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında, en az 4, 5 ve 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında rastlanmıştır. 4. sınıfta sık olmamakla birlikte 5 ve 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında bu edebi eserlerin temel eserlerden alıntılanmaktan ziyade genellikle genel ağ adresi üzerinden kaynak gösterilmeden aktarıldığı bir etik ihlali ile karşılaşılmıştır. Tüm sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin ve diğer basılı eserlerden yapılan alıntılarının öğrenme alanlarıyla uyumlu içerikte olduğu belirlenmiştir. Fakat çok sayıda edebi ürün ve eserin öğrenci seviyesine göre yeniden düzenlenerek kullanabildiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar Türkiye’de sosyal bilgiler derslerine yardımcı olabilecek edebi tür ve çok sayıda farklı içerikte kaynak eserlerin (ticari kitap) öğrenci seviyesine uygun olarak dil ve anlatım açısından düzenlenip basılmasına ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Ders kitaplarında bu şekilde kaynak gösterilmeden genel ağ üzerinden yapılan alıntılarının da azalacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Edebi ürünler, sosyal bilgiler öğretimi, sosyal bilgiler ders kitapları, ticari kitap.

GİRİŞ

Sosyal bilgiler öğretimi temel vatandaşlık becerileri kazandırmak amaçlı geliştirilen tarih, coğrafya disiplini başta olmak üzere sosyal ve beşerî bilimlerden oluşan bütünleşik bir çalışma alanı olarak tanımlanır (Krey, 1998, s. 10). Sosyal bilgiler öğretimi "bir yandan demokratik vatandaşlığı teşvik etme ve çeşitli sosyal bilim içeriklerini öğretme hedeflerine (Zarillo, 2016, s. 11) sadık kalırken bir yandan çağın ihtiyaç duyduğu vatandaş tipini yetiştirme durumu ile karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle son yüzyılda II. Dünya Savaşı'nın sonu, Soğuk Savaş'ın başlangıcı, 9/11 Eylül Olayları sonrasında yapılan toplumsal çalışmalar öğrencileri, farklı kültür ve gruplar hakkında olumlu tutum geliştirebilmeleri için "dünya odaklı vatandaşlara" dönüştürme arzusunu doğurması (Smith, 2008, s. 7) sosyal bilgiler öğretimine verilmesi gereken önemin boyutunu artırmıştır.

Toplumsal önemi oldukça büyük olmasına rağmen, sosyal bilgiler dersleri öğrenciler tarafından sıkıcı ve soyut bulunan konularıyla en az sevilen ve en az değer verilen derslerden biri olarak görülmektedir. Bu olumsuz durumun oluşmasında sosyal bilgiler eğitiminin ders kitabına bağlı olarak yapılmasının rolü vardır (Davis & Palmer, 1992). Eleştirmenler sosyal bilgiler ders kitaplarındaki metinleri banal bir içerik, renksiz bir düzyazı (Tyson & Woodward, 1989), gerçekte çok sıkıcı, anlaşılması güç, birbirinden ve hayattan kopuk bilgiler bütünü olarak tanımlayıp eleştirmektedir (Sewall, 1988, Aktaran Guzzetti, Kowalinski & McGowan, 1992, s.114). Sonuç olarak geleneksel yöntemlerle okuyucuya genelde yoğun paketlenmiş kavramlar ve yüzeysel açıklamalar sunan sosyal bilgiler ders kitaplarının yeniden gözden geçirilmesine gereksinim duyulmuştur. Çözüm yöntemi olarak sosyal bilgiler programlarının hazırlanmasında birtakım eğilimler ortaya konulmuştur. Bunlar arasında edebiyatla sosyal bilgilerin bütünleştirilmesi fikri dikkat çekmektedir (Martorella, 1998, Aktaran Cengelçi, 2013, s. 220). Sosyal bilgiler eğitiminde sadece ders kitaplarının yeterli olamayacağı alternatif öğretim materyalleri olarak edebi ürünlerle desteklenmesi gerektiği görüşü yaygın kabul görmektedir (Demir & Akengin, 2012). Risinger (1992) özellikle sosyal bilgiler programına uygun literatür kullanıldığı durumlarda sosyal bilgiler derslerinin öğrencinin ilgisini arttırmakta olduğunu vurgular. Özenle seçilmiş literatürün dönemleri canlandırabileceğini ve bir olayı çevreleyen düşünce ve duyguların lezzetini sağlayabileceğini belirtir (Aktaran Almerico, 2013, s. 5).

Sosyal bilgiler derslerinde bir öğretim aracı olarak edebi ürünlerin kullanılmasına yönelik yapılan çalışmalarda bu tür ürünlerin öğrencilerin ilgisini arttırdığı, dersin öğrenmelerini bilişsel olarak desteklediği, disipline özgü becerilerin gelişimini sağladığı, duyuşsal olarak öğrenmelerini eğlenceli hale getirdiği, değer aktarımında önemli rol oynadığı anlaşılmaktadır (Akkuş, 2007; Akyol, 2011; Ata, 2000; Bacak, 2008; Beldağ & Aktaş, 2016; Çalışkan, 2005; Er & Şahin, 2012; Erdoğan, 2007; Guzzet, Kowalinsk & McGowan, 1992; Gülüm & Ulusoy, 2008; Kaymakcı & Er, 2013; Kart, 2002; Keskin, 2008; Krey, 1998; Martin, 2012; Mindivanlı, Küçük & Aktaş, 2012; Nelson & Nelson, 1999; Oruç & Erdem, 2010; Öztürk, Keskin & Otluoğlu, 2014; Özkan & Gevenç, 2017; Öztürk & Otluoğlu, 2002; Öztürk, 2002; Yeşilbursa, Sabancı & Hamarat, 2013; Yiğittir & Er, 2013; Smith, Monson & Dobson, 1992; Smith, 2008; Şimşek, 2010a; Şimşek, 2010b; Şimşek, 2006; Tekgöz, 2005). Sonuç olarak nitelikli edebi ürünler sosyal bilgiler öğretiminde kullanıldığı zaman çok sayıda amacı gerçekleştirmede yüksek bir potansiyele sahip

olduğu anlaşılmaktadır. Tüm bu olumlu sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda edebi ürünler geleneksel öğretim yöntemlerinin kalıbını kırmada ve öğrencilerin bilgiyi birçok farklı gözle deneyimlemelerini sağlamada kaleydoskopik görüntüler sunmada ve her şeyden önemlisi çocukların eğitimlerinin sorumluluğunu üstlenmelerini sağlamada değerli kaynaklardır (Kornfeld, 1994, s. 281, Aktaran McGrain, 2002, s. 1). Edebiyat temelli öğretimin vatandaşlık eğitimini güçlendirme potansiyeli, birçok sosyal bilgiler eğitimcisi için edebi ürünlerin kullanımını çekici bir seçenek haline getirmiştir (Aktaran Krey, 1998, s. 10).

Sosyal bilgiler disiplinlerinde edebiyattan faydalanmanın aslında yeni gelişen bir durum olmadığı görülmektedir. Nelson ve Nelson (1999) öğrencilerin edebiyattan yararlanarak yeni bilgiler ve duyarlılıklar kazandırmak amacıyla özellikle tarih öğretiminde “19. yüzyıl okullarında örnek kişilikler göstermek için, zaferler kazanmış, erdemli ve iyi karakterlerin canlandırıldığı öykülerin kullanıldığını” belirtir (Aktaran Tekgöz, 2005, s. 5). 1929-1988 yılları arasında hakemli profesyonel dergilerde sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünlerin kullanımı hakkında yayınlanmış 164 makale bulunmuştur. 1962’de Leonard Kenworthy, sosyal bilgiler eğitiminde önerilen kitapların bir listesini ve bunların sınıf düzeyine göre kullanımını yayınlamıştır (Smith, 2008, s. 7). Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi’nin (NCSS) 1972 yılından beri (Şimşek, 2006, s. 134) her yıl geliştirdiği standartlar çerçevesinde eyaletlerde ve bölgelerde çoğunlukla önerilen hedefler ve müfredat çerçevesinde, öğretmenlere öğrencilerin sosyal bilgiler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmalarını sağlayacak anlamlı bir öğretim sağlamları için çocuk edebiyatını kullanma ve kaynak sağlama konusunda uzun süredir devam eden bir taahhüdü bulunmaktadır. Her yıl açıklamalı olarak “Gençler için Önemli Sosyal Bilgiler Ticari Kitaplar” listesini yayınlamaktadır (Almerico, 2013, s. 5). Burada “ticarî kitap” kavramı ders kitabı olmayan, nitelikli herhangi bir biyografi, tarihi roman, şiir, drama ve bilgi kitabı gibi edebi yapıtı içermektedir. Ticari kitap kullanma kavramı, öğretim kaynağı olarak hem sosyal bilgiler ders kitaplarına ek kullanımı hem de onların yerine kullanımı anlamına gelmektedir. Bu edebî yapıtlar, bir yazar ya da ekip tarafından bir öyküyü anlatmak için yazılmış, bir kişiyi ya da konuyu anlatan odaklanmış projelerdir (McGowan & Guzzetti, 1991, s. 37-38). Görüldüğü gibi ticari kitap kavramı ders kitaplarına ek olarak kullanılacak olma niteliğine sahip edebi yapıtlar ve ek kitapları içeren bir kavramdır.

NCSS’in (2020)² yayınladığı ticari kitaplar, Sosyal Bilgiler Komitesi ve edebiyat uzmanları tarafından incelenir ve seçilir. Bu kitapların kabulünde NCSS’nin (1994) tematik öğrenme alanlarına ve öğrenci seviyelerine göre düzenlenmiş olma durumları göz önünde bulundurulur. Nitekim NCSS web sitesinde bulunan (www.ncss.org) bir dizi yayınlara, ticari kitapların sosyal bilgiler standartlarına göre nasıl düzenleneceğine yönelik yazarlara yardımcı olmaktadır (Almerico, 2013, s. 5). Genel olarak Amerika’da 1990’lı yıllardan bugüne birçok eyaletin sosyal bilgiler öğretim programında edebiyat ve sosyal bilgiler arasındaki güçlü ilişki vurgusu dikkat çekmektedir. The Social Studies dergisi süreli yayınlarında sosyal bilgiler öğretiminde “çevre eğitimi, değerler eğitimi, karakter ve ahlak eğitimi gibi alanlarda çocuk edebiyatı ürünlerinin önemi üzerine yazılar yayınlamaktadır (Mc Gowan & Gazzetti, 1991, Aktaran Şimşek, 2006, s. 132-133). McGowan, Erickson ve Neufeld, çocuklara yönelik ticari kitapların özellikle ayrıntılı açıklamalarıyla, karmaşık karakterleri, melodik

² <https://www.socialstudies.org/notable-social-studies-trade-books> internet erişim adresi üzerinden gençler için yayınlanan 2020 yılına ilişkin sosyal bilgiler ticari kitaplara erişebilirsiniz.

pasajları ve birçok ayrıntıyı çocukların kavramalarına izin verdiğini savunmaktadır (Krey, 1998, s. 10). Özellikle çocuklar için hazırlanmış geniş bilgi ve düşüncelere sahip ticari kitaplar ders kitaplarına göre daha çok çeşitlilik sunar ve olayların duygusallaştırılması için daha iyi bir araçtır (Social Education, 1989, Aktaran Tekgöz, 2005, s. 5). Çünkü ticari kitaplar, çocukların eğitimlerinin sorumluluğunu üstlenmeleri için değerli bir kaynaktır. Geleneksel öğretim yöntemlerinin kalıbını kırar ve öğrencilerin bilgiyi birçok farklı gözle deneyimlemelerini sağlar (McGrain, 2002, s. 1). Araştırmalar ticari kitapların öğrencilerin kavramlar arası ilişkiyi daha iyi anlamalarını sağladığını; çok sayıda kavramı öğrenebildiklerini ve ticari kitapları okuduktan sonra kendi sorularına daha iyi yanıt verebildiklerini tespit etmiştir (McGovan & Guzzetti, 1991, s. 37-38; Guzzetti, Kowalinski & McGovan, 1992, s. 120). VanSlanderight (1995) benzer şekilde ticari kitapların ders kitapları ile kullanıldığında anlamayı güçlendirmekte olduğuna ve çok sayıda öğretmenin ders kitabına ek olarak ticari kitapları kullanmakta olduğuna dikkat çekmiştir.

Edebi ürünlerin kullanımı asıl önemine 2005 yılında yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının benimsendiği yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'yla (SBDÖP, 2005) kavuşmuştur. 2018 yılında güncellenen SBDÖP'de sosyal bilgiler dersinde edebi türlerden yararlanılması ve öğrencilerin bu eserleri okumaya teşvik edilmesi gerektiğine yönelik ifadeler benzer şekilde dikkat çekmektedir. Program içeriğinde sosyal bilgiler derslerinde edebi ürün kullanmanın önemi gittikçe artmasına rağmen bu tür kitapların nasıl olması ve ne şekilde kullanılması gerektiğine yönelik bir açıklamaya ve çocuklara ders kapsamında ek olarak okutulacak ticari kitap kavramı altında bir listeye rastlanmamaktadır. Türkiye'de sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlere yönelik yapılmış çalışmalar incelendiğinde farklı sınıf seviyelerinde sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi tür çeşitlerini ve edebi ürünlerin kullanım durumlarını belirlemeye yönelik (Oruç, 2009; Kaymakçı, 2013; Görmez, 2018) sınırlı sayıda kıymetli çalışmalara rastlanmıştır. Sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerle birlikte diğer basılı eserleri inceleyen ve bu ürünlerin kullanım durumunu belirleyen bir araştırmaya rastlanılmamıştır.

Bilindiği gibi 2018 yılında SBDÖP güncellenmiştir. Yeni programda edebi ürünlerle birlikte sanatsal eserleri de içeren bir sosyal bilgiler öğretimine işaret edilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü yazılı edebi ürünler ile geleneksel ve modern sanatsal eserleri içeren kitap türlerini ve bu kitapların kullanım durumunu da belirlemek amaçlanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı 4-7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan edebi ürün ve diğer basılı eserlerin ders kitabında kullanım durumunu belirlemektir. Bu çerçevede çalışmanın alt amaçları;

- ✓ 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan edebi ürün ve diğer basılı eserleri, bu ürünlerin kaynak eserlerini, içeriklerini ve bu ürünlerin öğrenme alanlarına dağılımını belirlemek.
- ✓ 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan edebi ürün ve basılı eserleri, bu ürünlerin kaynak eserlerini, içeriklerini ve öğrenme alanlarına dağılımını belirlemek.
- ✓ 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan edebi ürün ve basılı eserleri, bu ürünlerin kaynak eserlerini, içeriklerini ve öğrenme alanlarına dağılımını belirlemek.

- ✓ 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan edebi ürün ve basılı eserleri, bu ürünlerin kaynak eserlerini, içeriklerini ve öğrenme alanlarına dağılımını belirlemek.

Çalışma sonuçlarının yayınevlerini, sosyal bilgiler öğretim programına uygun (kazanım ve öğrenme alanlarına ve öğrencilerin seviyesine) edebi ürün ve diğer basılı eserleri içeren ticari kitapların hazırlanmasına yönelik çalışmalar yapmaya teşvik edeceği; sosyal bilgiler ders kitabı yazarlarının, kitaplarında edebi ürün ve diğer basılı eserleri nasıl daha etkin şekilde kullanılabileceği çalışmalarına rehberlik edeceği; araştırmacıları sosyal bilgiler öğretiminde ticari kitapların kullanımı ile ilgili eksiklikleri tespit etmeye ve bu tür kitapları sayıca arttırmaya ve eğitimde kullanımını yaygınlaştırmaya yönelik farklı çalışmalar yapmaya teşvik edeceği düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma deseni, çalışma örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizi sırası ile sunulmuştur.

Araştırma Deseni

Çalışma nitel araştırma yaklaşımı ve bu yaklaşımın doğasına uygun süreçler dikkate alınarak yürütülmüştür. Nitel araştırmalar; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalar olarak tanımlanabilir (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 39). Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımlarından doküman incelemesi yöntemi tercih edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 187). Bu tür çalışmalarda araştırmanın güvenilirliği açısından kaynakların özgün olup olmadığının belirlenmesi önemli bir kriterdir (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 195). Araştırmanın dokümanları orijinal olup farklı yazar ve yayınevleri tarafından hazırlanan 2019 basımlı Sosyal Bilgiler ders kitaplarından oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Çalışma 2019-2020 eğitim-öğretim yılında gerçekleştirildiğinden örneklem olarak Millî Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan ve öğretmenler tarafından yaygın kullanılan EBA (Eğitim Bilişim Ağı) çevrimiçi sosyal eğitim platformunda yer alan güncel sosyal bilgiler ders kitapları tercih edilmiştir. Bu kitaplar; Tüysüz (2019) 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı [4. SBDK], Şahin (2019) 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı [5. SBDK], Yıldırım, Kaplan, Kuru ve Yılmaz (2019) 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı [6. SBDK] ve Azer (2019) 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı [7. SBDK] şeklindedir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Patton’a (2014, s. 453) göre içerik analizi genel olarak gözleme dayalı verilerden çok yazılı dokümanların “mülakat dokümanları, günlükler” vb. dokümanların analizini ifade etmektedir. İçerik analizine tabi tutulan ders kitaplarında iki analiz türü tercih edilmiştir:

Tümevarımcı ve tümdengelimsel analiz. Tümevarımcı analiz “veri içinde örüntülerin, temaların ve kategorilerin keşfedilmesini içermektedir” (Patton, 2014, s. 453). Birinci aşamada bu analiz türü ile ders kitaplarında rastlanan biyografi, şiir, roman, atasözü ve özlü sözler gibi edebi ürünlerin her biri birer tema olarak adlandırılmıştır. Bununla birlikte diğer temel eserlerden alıntılanan bilgi verici alıntılar kitap türlerine göre sosyo-kültürel tarih, siyasi tarih başlığı altında da birer tema olarak kodlanmıştır. İkinci aşamada tümdengelimsel nitel analiz türü tercih edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek’e (2008) göre, tümdengelimsel analiz, verilerin daha önceden belirlenen çerçeveye göre analiz edilmesidir. Ders kitaplarındaki “Birey ve Toplum”, “Kültür ve Miras” ve diğer öğrenme alanları/üniteler tümdengelimsel analiz çerçevesini oluşturmuştur. Bu çerçevede sosyal bilgiler ders kitaplarındaki edebi ürünlerin ve alıntılanan eserlerin daha önce belirlenen temalara göre ders kitaplarında kullanım sıklıkları, içerikleri ve alıntılındığı temel eserler tespit edilmiştir. Bu şekilde eserlerin öğrenme alanlarıyla ve konu içerikleriyle uyumuna bakılmıştır.

Çalışmada verilerin doğruluğunu ve geçerliğini teyit etmede güvenilirliği arttırmak için çoklu analizci üçgenlemesi kullanılmıştır. Analizcilerin üçgenlemesi “iki veya daha fazla kişiye aynı nitel verinin bağımsız olarak analiz ettirilmesi ve bulgularının karşılaştırılmasıdır” (Patton, 2014, s. 560). Bu araştırmada analiz iki araştırmacı tarafından analiz edilen verilerdeki bulguların “tutarlılığına” bakılmaya çalışılmıştır (Patton, 2014, s. 248). Analizde Miles ve Huberman’ın (2016, s. 64) önerdiği güvenilirlik formülü (Güvenirlik = Görüş Birliği/ (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)) kullanılmıştır. Güvenirlik yüzdesi de birinci aşamada %85, ikinci aşamada %90 ve üçüncü aşamada %95 düzeyinde olmuştur. Güvenirliğin kodlama şemasının boyutuna ve aralığına göre %90 aralığında olması beklenir (Miles & Huberman, 2016, s. 64). Analizci üçgenlemesi yoluyla yapılan analizde Miles ve Huberman’ın güvenilirlik formülü kullanılarak çalışmanın güvenilirliği artırılmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde 4-7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer verilen edebi ürünler ve diğer basılı eserler ve bu ürünlerin kaynak eser ve içeriklerine, öğrenme alanlarına dağılımına ve ders kitaplarında kullanım durumuna yer verilmiştir.

4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünler ve Diğer Basılı Eserler ve Bu Ürünlerin Kaynak Eserleri, İçerikleri ve Öğrenme Alanlarına Dağılımına İlişkin Bulgular

4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünler ve basılı eserler, kaynak eserleri, içerikleri ve bu ürünlerin öğrenme alanlarına dağılımı Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürün ve Diğer Basılı Eser Türleri ve Bu Ürünlerin Kaynak Eserleri, İçerikleri ve Öğrenme Alanlarına Dağılımı

Öğrenme Alanı	Edebi Ürün ve Kaynak Eser Basılı Eser Türleri	İçerik	n
Birey ve Toplum	Şiir	Elif ŞAHNA -Eser yok.	Farklılıklar ve birliktelikler 1
Kültür ve Miras	Anı Kitabı	Halide Edip Adivar, Türk’ün Ateşle İmtihanı	Kazım Karabekir Paşa’nın kişilik özellikleri 4

	Siyasi Tarih	Abdula Mardanoviç Şamsutdinov, Türkiye Ulusal Kurtuluş Savaşı Tarihi	Direniş Ruhun Temsilcisi Ali Saip Bey	
	*Biyografi	Andrew Mango, Atatürk. (Düzenlenmiştir)	İsmet İnönü'nün biyografisi	
	Söylev (Nutuk)	Kemal Atatürk, Nutuk	İsmet İnönü'nün kahramanlığı	
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Türkü	Anonim Kaynak-Kişi Nejat-BUHARA	Çarşamba'nın coğrafi özellikleri	3
	Şiir	Yöre:-Samsun/Çarşamba Şeref-GÜRBÜZ -Eser yok.	Oltu'nun coğrafi özellikleri	
	Efsane	Saim SAKAOĞLU, 101 Anadolu Efsanesi (Düzenlenmiştir)	Gülek Boğazının oluşumu	
Bilim, Teknoloji ve Toplum	*Anı	https://www.sabah.com.tr/akdeniz/2016/03/07/eski-yollar-eski-ulasim-araclari (Düzenlenmiştir)	Arabalardaki değişim	1
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Şiir	Ayşe AÇIKALIN-Eser Yok	Bilinçli tüketici	2
Etkin Vatandaşlık	Atasözü	-	Tutumlu olmak	
	*Hikâye	Ekrem ACAR, Bağırıp Çağırmadan Çocuk Eğitimi. (Düzenlenmiştir)	Sorumluluk vermek	5
	Söylev	Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk	Atatürk'ün Bağımsızlığa verdiği önem	
	Özlü Söz	Utkan KOCATÜRK, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri	Atatürk'ün Milli Egemenlik anlayışı	
	Kompozisyon-Büyüklerime Söz	TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, TBMM ve Cumhuriyet Resim, Şiir ve Kompozisyon Yarışması Sonuçları Merve ÖZÇELİK	Vatan sevgisi	
	Kompozisyon-Cumhuriyet Güneşi	TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, TBMM ve Cumhuriyet Resim, Şiir ve Kompozisyon Yarışması Sonuçları	Cumhuriyeti korumak	
	Hiç Söner Mi?	Yonca AKÇAY		
Küresel Bağlantılar	-	-	-	-
Toplam				16

Tablo 1 incelendiğinde 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında ağırlıklı olarak edebi tür olarak şiir (n=3) başta olmak üzere, söylev (n=2), anı (n=2), kompozisyon (n=2), biyografi (n=1), atasözü (n=1), türkü (n=1), efsane (n=1), özlü söz (n=1), hikâye (n=1) on farklı türden 15 edebi ürüne ve siyasi tarih kitabında alıntı yapılmış bir esere rastlanmaktadır. En fazla edebi ürüne “Etkin vatandaşlık” (n=5) öğrenme alanında rastlanmaktadır. En az edebi ürüne “Birey ve Toplum” ve “Bilim, Teknoloji ve Toplum” (n=1) öğrenme alanında yer verildiği görülmektedir. Küresel bağlantılar öğrenme alanında herhangi bir edebi ürüne yer verilmemektedir. Ders kitabında edebi ürünlerin içerik olarak öğrenme alanlarıyla uyumlu olduğu görülmektedir. Tablo 1’de görüldüğü gibi “Birey ve Toplum” öğrenme alanında yer verilen Elif Şahna’ya ait şiirde bireysel farklılıkların ve toplumsal birlikteliğin ele alındığı, “Kültür ve Miras” öğrenme alanında rastlanan tarihsel kaynakların Cumhuriyet tarihinin önemli tarihsel karakterlerinin (Atatürk, İsmet İnönü, Kazım Karabekir Paşa ve Ali Saip Bey) vatanın kurtuluşundaki rolleri, kahramanlıkları, fikir ve yaklaşımlarının özetlendiği; “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında türkü, şiir

ve efsane edebi türleri içerisinde Çarşamba, Bafra ve Oltu gibi birbirinden farklı coğrafi yerlerin yüzey şekilleri hakkında bilgiler aktarıldığı görülmektedir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında üç şiirin yazarı verilmiş fakat bu şiirlerin alıntılındığı kaynak eserler dipnot olarak gösterilmemiştir. Benzer şekilde kaynak gösterimin yapılmadığı bir atasözü ile karşılaşmaktadır. Ders kitabında sunulan edebi ürünlerin dörtte üçünün kaynağına yer verilmesi genel olarak ders kitabında kaynak gösterimine etik olarak önem verildiğini düşündürmektedir.

4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer verilen edebi ürünlerin konu anlatım akışı içerisinde aktarıldığı görülmektedir. Sadece bir esere etkinlik temelli “Yapınız” bölümünde rastlanmaktadır (4. SBDK, 2019, s. 169). Ders kitabında edebi ürünlere yönelik “Düzenlenmiştir” ifadesi ile karşılaşmaktadır. Bu dipnot okuyucuya biyografi, anı, efsane ve hikâyenin dil ve anlatım açısından çocukların seviyesine uygun hale getirildiğine dikkat çekmektedir. Aynı zamanda bu dipnot öğrencilerin seviyesine indirilmesi gereken edebi ürünlere de dikkat çekmektedir. Çünkü öğrenciler bu eserleri okumak istediklerinde dil ve anlatım açısından seviyelerine uygun olmaması nedeniyle anlamakta sorun yaşayacaklardır. Öğrencilerin bu eserleri okuma istekleri onların ticari kitap haline dönüştürülmesi ile mümkün olabilecektir.

5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünler ve Bu Ürünlerin Kaynak Eserleri, İçerikleri ve Öğrenme Alanlarına Dağılımına İlişkin Bulgular

5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan farklı basılı eserlerden alıntılanan kaynak esere rastlanmamıştır. Ders kitabında yer alan edebi ürünler, kaynak eserleri, içerikleri ve bu ürünlerin öğrenme alanlarına dağılımı Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürün Türleri ve Bu Ürünlerin Kaynak Eserleri, İçerikleri ve Öğrenme Alanlarına Dağılımı

Öğrenme Alanı	Edebi Ürün Türleri	Kaynak	İçerik	n	Toplam
Birey ve Toplum	Günlük	Zeynep’in Günlüğü	Sosyalleşmede büyüklerinin önemi	aile	1
	*Özlü Söz	Genel Ağ- M. K. Atatürk (Düzenlenmiştir)	Sorumluluklarını getirmek	yerine	1
Kültür ve Miras	Özlü Söz	Genel Ağ- Peyami Safa (Düzenlenmiştir)	Dilin kültür taşıyıcısı olmadaki rolü	1	1
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	-	-	-	-	-
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Özlü Söz	Genel Ağ- Eflatun (Düzenlenmiştir)	İhtiyaçların oluşumundaki önemi	icatların	1
	Biyografi	Genel Ağ- Albert Einstein (Düzenlenmiştir)	Albert Einstein’ın hayatı ve bilim insanı olarak kişisel özellikleri	4	
		Genel Ağ -Isaac Newton (Düzenlenmiştir)	Isaac Newton’un bilim insanı olarak kişisel özellikleri		

		Genel Ağ- Aziz	Aziz Sançar'ın hayatı ve bilim insanı olarak kişisel özellikleri		
		(Düzenlenmiştir)			
		Cahit Arf	Cahit Arf'ın bilim insanı olarak kişisel özellikleri ve etik		
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Atasözü	-	İş birliği halinde çalışmak	3	3
		-	İş birliği halinde çalışmak		
		-	İş birliği halinde çalışmak		
Etkin Vatandaşlık	Şiir/Milli Marş	--- M. Akif Ersoy	Bağımsızlık	1	2
	Özlü Söz	Genel ağ-M. Akif Ersoy	İstiklal Marşı'nın milliliği	1	
		(Düzenlenmiştir)			
Küresel Bağlantılar	Roman	Suç ve Ceza Dostoyevski	Kitabı tanıtan özet bilgi	1	4
	Destan	Oğuz Kağan Destanı	Kitabı tanıtan özet bilgi	1	
	Özlü Söz	-Voltaire	Düşünce özgürlüğünün önemi	2	
		-Yunus Emre	Her insanın değerli olduğu görüşü		
Toplam				17	

Tablo 2 incelendiğinde 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi tür olarak biyografi (n=5) ve özlü söz (n=5) başta olmak üzere, atasözü (n=3), marş (n=1), roman (n=1), destan (n=1) ve günlük (n=1) içeren yedi farklı türden 17 edebi ürüne yer verildiği görülmektedir. Bu edebi ürünlerden sayıca en fazla "Bilim, Teknoloji ve Toplum" (n=5) öğrenme alanında rastlanmaktadır. En az edebi ürünün "Kültür ve Miras" (n=1) öğrenme alanında olduğu dikkat çekmektedir. "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanında hiçbir edebi ürüne yer verilmediği görülmektedir.

Tablo 2'de edebi türlerin öğrenme alanlarıyla içerik olarak uyumuna bakıldığında "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" öğrenme alanında yer alan atasözlerinin öğrenme alanı ile uyumlu olarak "Bir elin nesi var, iki elin sesi var", Birlikten kuvvet doğar" şeklinde iş birliği halinde çalışmayı teşvik eden sözlerden oluştuğu bulgulanmaktadır. "Bilim, Teknoloji ve Toplum" öğrenme alanında biyografi (n=4) edebi tür olarak öne çıkmaktadır. Albert Einstein, Isaac Newton, Aziz Sançar ve Cahit Arf'ın biyografisine ve bilim insanı olarak kişisel özelliklerine yer verildiği görülmektedir. "Küresel Bağlantılar" öğrenme alanında evrensel klasik ürünlerin tanıtımını içeren Dostoyevski'nin romanını (n=1), Oğuz Kağan Destanı'nın (n=1) özetini ve Voltaire'nin ve evrensel değerlerin temsilcisi olan Yunus Emre'nin özlü sözünü (n=2) içeren üç farklı edebi türe rastlanmaktadır. Bu öğrenme alanında Dostoyevski ve Oğuz Kağan Destanı'na kitap kapaklarıyla dikkat çekildiği, "Düşünce Mirası" başlığıyla Yunus Emre ve Voltaire'e ait iki önemli özlü söze yer verildiği görülmektedir. 5.sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin konu içeriğiyle uyumlu bir şekilde genel olarak çerçevelenmiş bir taslak içerisinde sunulduğu görülmektedir. Sayılı da olsa "Düşünce Mirası", "Sanat Mirası" ve "Edebiyat Mirası" başlıkları altında edebi ürünlere rastlanmaktadır.

Ders kitabında Tablo 2'de görüldüğü gibi on yedi edebi üründen Suç ve Ceza ve Oğuz Kağan Destanı'nın tanıtıldığı iki temel eser dışında özlü söz ve biyografik alıntılarının yedisinin genel ağ üzerinden alıntılanıldığı anlaşılmaktadır. Kitapta özlü sözlerin kimler tarafından söylendiği, şiirin kimin tarafından yazıldığı bilgisi

verilmesine rağmen edebi ürünlerin temel eserlerden alıntılanmaktan ziyade internet üzerinden aktarıldığı görülmektedir. Edebi ürünlerin genel olarak temel kaynak eserlerden referans gösterilmeden ve atasözlerinde ve günlük örneğinde olduğu gibi kaynaksız kullanılması etik bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Tablo 2’de dikkat çekici diğer bir husus alıntılanan pek çok edebi ürünün ders kitabında düzenlenerek çocuğun dil ve anlatım açısından anlayabileceği seviyeye getirilerek sunulduğudur. Bu durum sosyal bilgiler derslerinde çocuğun seviyesine uygun yazılmış ticari eserlerin eksikliğine işaret etmektedir. Dolayısıyla konu içeriğine uygun kaynak sıkıntısı çeken ders kitabı yazarlarının edebi eserleri öğrenci seviyesine uygun hale getirmek için düzenleme yaptıklarının göstergesi olarak değerlendirilebilir.

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünler ve Diğer Basılı Eserler ve Bu Ürünlerin Kaynak Eserleri, İçerikleri ve Öğrenme Alanlarına Dağılımına İlişkin Bulgular

6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürün ve basılı eser türleri, kaynak eserleri, içerikleri ve bu ürünlerin öğrenme alanlarına dağılımı Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürün ve Basılı Eser Türleri ve Bu Ürünlerin Kaynak Eserleri, İçerikleri ve Öğrenme Alanlarına Dağılımı

Ünite	Edebi Ürün ve Basılı Eser Türleri (Okuyalım Öğrenelim=OÖ Sıra Sizde=SS)	Kaynak	İçerik	n	Toplam
Biz ve Değerlerimiz	Öykü	Genel Ağ haberi (Düzenlenmiştir)	Ön yargı	1	8
	Sosyo-Kültürel Tarih	Turgut Cansever, Osmanlı Şehri (Düzenlenmiştir)	Osmanlı evlerinde oda kültürü	1	
		Sadaka Taşları (Düzenlenmiştir)	Toplumsal yardımlaşma	1	
	Özlu Söz	Yunus Emre Atatürk Atatürk	Farklılıklar zenginliktir Millilik Milli benliğin korunması	3	
	Atasözü	-	Birlik ve beraberliğin gücü	1	
Tarihe Yolculuk	Hadis	-	Yardımlaşma ve dayanışma	1	
	Oğuz Kağan Destanı	Zeki Velidi TOGAN, Oğuz Destanı. (Düzenlenmiştir)	Hun Türklerinin siyasi yaşantıları	1	16
	Türeyiş Destanı	Bahattin ÖGEL, Türk Mitolojisi. (Düzenlenmiştir).	Uygurların kültürel özellikleri	2	
	Ergenekon Destanı	Bahaddin ÖGEL, Türk Mitolojisi. (Düzenlenmiştir).	Köktürklerin yaşadığı yerin coğrafi özellikleri	1	
Sosyo-Kültürel Tarih	Cavidan BAŞAR ERGENEKON, Tepme Keçelerin Tarihi Gelişi, Renk-Desen-Teknik ve Kullanım Özellikleri. (Düzenlenmiştir). Bahaddin ÖGEL, Türk Kültürünün Gelişme Çağları. (Düzenlenmiştir).	Konar göçerlikte Çadır Uygurlarda sosyo-kültürel ekonomik yaşam	7		

		Muharrem ERGİN, Orhun Abideleri. (Düzenlenmiştir).	Orhun Abidelerinin Türk Tarihi açısından önemi		
		Divanı Lügat-it Türk	Türkçe sözlükte Dünya haritası		
		Refik ÖZDEK, Türklerin Altın Kitabı. (Düzenlenmiştir).	Gazneli Mahmut'un bilim ve sanat anlayışı		
		Derya UZUN AYDIN, Sanayi-i Nefise Mektebi'nin Türk Heykel Sanatındaki Yeri ve İlk Heykeltraşlar. (Düzenlenmiştir).	Türk kültürü		
		Muharrem ERGİN, Orhun Abideleri. (Düzenlenmiştir).	Kut anlayışı		
		Muharrem KESİK, Türkiye Selçuklu Devleti Tarihi Sultan I. Mesud Dönemi. (Düzenlenmiştir).	Selçuklu merhameti		
	Siyasi Tarih	Feridun ESER, Türk İslam Medeniyetinin Yıldızları. (Düzenlenmiştir).	Bir devre damga vuran devlet adamı (Nizâmülmülk)	2	
		Kitap-Kutadgu Bilig	Türk İslam edebiyatı eseri (Görsel)		
	Şiir	Safa ÖCAL, Türk Dünyası Araştırmaları (Düzenlenmiştir).	Hunların sosyo-kültürel yaşantıları	1	
	Veda Hutbesi	Diyanet İşleri Başkanlığı	Veda Hütbesi	1	
	Özlü söz	Sultan Alparslan	Fetih politikası	1	
Yönetime Katılıyorum	Özlü Söz	M. K. Atatürk	Milli egemenlik	3	3
		Genal Ağ - M. K. Atatürk	Kadının önemi		
		M. K. Atatürk	Küresel barış		
Uluslararası İlişkilerimiz	Özlü Söz	M. K. Atatürk	Küresel barış	2	2
		İsmet BOZDAĞ, Atatürk'ün Sofrası (Düzenlenmiştir).	Manevi köprüler		
Toplam				29	

Tablo 3'te görüldüğü gibi 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında ağırlıklı olarak özlü söz (n=9) başta olmak üzere destan (n=3), atasözü (n=1), Veda Hutbesi (n=1), hadis (n=1), öykü (n=1) ve şiiri (n=1) içeren yedi edebi tür ve diğer basılı eserlerden sosyo-kültürel tarihi (n=10) ve siyasi tarihi (n=2) kapsayan dokuz farklı türden 17 edebi ürün ve diğer 12 basılı tarihsel kaynaktan alıntı içeren toplam 29 çalışmaya rastlanmaktadır. Bu ürünlerin ünitelere dağılımı incelendiğinde en fazla esere "Tarihe Yolculuk" (n=16) ünitesinde yer verildiği görülmektedir. Bu sıralamayı "Biz ve Değerlerimiz" (n=8), "Yönetime Katılıyorum" (n=3), "Uluslararası İlişkilerimiz" (n=2) üniteleri takip etmektedir. Ders kitabında bu üniteler dışında "Yeryüzünde Yaşam", "Bilim ve Teknoloji Hayatımızda", "Üretiyorum, Tüketiyorum, Bilinçliyim" ünitelerinde herhangi bir ürüne rastlanmamaktadır.

Ders kitabında "Tarihe Yolculuk" öğrenme alanında "Konar göçerlikte çadır kültürü", "Uygurlarda sosyo-kültürel ekonomik yaşam" "Gazneli Mahmut'un bilim ve sanat anlayışı" gibi sosyo-kültürel tarihi bilgilerin (n=7) ve siyasi kitaplardan Selçuklu veziri Nizâmülmülk hakkında kısa bilgilerin aktarıldığı ve ilk Türk edebi eserlerden olan Kitap-Kutadgu Bilig'den görsel olarak da (n=2) alıntının yapıldığı kaynak kitapların konu içeriği ile uyumlu olduğu dikkat çekmektedir. Benzer şekilde "Yönetime Katılıyorum" ünitesinde içerikle uyumlu olarak Atatürk'e ait milli egemenlik anlayışını, kadının önemi ve küresel barışı ifade eden üç özlü söze yer verildiği görülmektedir. "Uluslararası İlişkilerimiz" ünitesinde dünyada küresel barışın sağlanması ve Türk Cumhuriyetleri arasında

manevi köprülerin kurulmasının önemini vurgulayan iki özlü söz dikkat çekilmektedir. Genel olarak 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan edebi ürünlerin ve diğer basılı eserlerden alıntılanan içeriklerinin ünitelerle uyumlu olarak geçmişten günümüze siyasi anlayışımızı ve sosyo-kültürel değer ve inanışlarımızı aktarmaya, toplumsal birlikteliğimizi sağlamaya ve küresel barışı güçlendirmeye yarayacak içerikte olduğu görülmektedir.

6.sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlere ve diğer basılı tarihi kaynaklardan yapılan alıntılara genel olarak “Okuyalım Öğrenelim” ve çeşitli etkinliklerin yer aldığı “Sıra Sizde” alt başlıkları altında rastlanmaktadır. Kitabın “Okuyalım Öğrenelim” başlığı taşıyan bölümlerinde konuyla ilişkilendirilen sosyo-kültürel tarih ve siyasi tarih kitaplarından yapılan alıntılara sıkça yer verildiği görülmektedir. Tablo 3’te görüldüğü gibi sosyo-kültürel ve siyasi tarihi içeren bilgilerin alıntılındığı kaynaklar belirtilmektedir. Fakat ders kitabında özlü sözlerin kime ait olduğu yazılmış olsa da sayılı birkaç edebi ürün dışında özlü sözlerle birlikte öykü, hadis ve atasözünün çoğunda temel kaynak eserin gösteriminin ihmal edildiği dikkat çekmektedir. 6. sınıf ders kitabında sosyo-kültürel ve siyasi tarih kitaplarından alıntılan bölümlerin kitap için düzenlenmiş olduğu notu dikkat çekmektedir. Düzenlenmiş notunu 6. Sınıf ders kitabında destanlarda, öykü, özlü söz ve şiirde de görmek mümkündür. Bu durum sosyal bilgiler derslerinde çocuğun seviyesine uygun yazılması gereken edebi ürünlerin ve tarihi ticari eserlerin eksikliğine işaret etmektedir.

7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünler ve Diğer Basılı Eserler ve Bu Ürünlerin Kaynak Eserleri, İçerikleri ve Öğrenme Alanlarına Dağılımına İlişkin Bulgular

Çok sayıda edebi ürüne yer verilen 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında bu edebi ürünlerin hepsini göstermek mümkün olmadığından bu türleri temsil eden sayılı edebi ürün ve diğer basılı eser türleri, kaynak eserleri, içerikleri ve bu ürünlerin öğrenme alanlarına dağılımına Tablo 4’te yer verilmiştir.

Tablo 4. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürün ve Basılı Eser Türleri ve Bu Ürünlerin Kaynak Eserleri, İçerikleri ve Öğrenme Alanlarına Dağılımı

Öğrenme Alanı	Edebi Ürün ve Basılı Eser Türleri	Kaynak	İçerik	n	Toplam
İletişim ve insan ilişkileri	Hikâye	Fahreddin Yüksel, Deyimler ve İlginç Hikâyeleri,	İletişimde dilin önemi	2	4
		Tulumbacılar http://itfaiye.ibb.gov.tr	Tulumbacı Ocağının toplumsal hayata etkileri		
	Özlü Söz	Yunus Emre- www.yunusemre.gov.tr	Sözün yaşamımızdaki yeri	1	
Yönetim Katılıyorum	Tiyatro: Karagöz ve Hacivat	Ünler Oral, Çocuklara Karagöz-Hacivat Söyleşmeleri	İletişimde yanlış anlaşılmalarda	1	79
	Sosyo-kültürel Tarih	Nesimi Yazıcı, Tanzimat’ta Haberleşme ve Kara Yolu Taşımacılığı. (Düzenlenmiştir).	Tanzimat döneminde telgraf	12	
		Osmanlı Ansiklopedisi	Osmanlı’da Demiryolu		

		www.tcdd.gov.tr			
Hatıra		Konstantin Mihailoviç (Sırp), Bir Yeniçerinin Hatıraları (Düzenlenmiştir)	Devşirme sistemi	1	
Seyahatname		Bela Horvath (Bela Harvit, Macar), Anadolu 1913	Osmanlı Kültüründe misafirperverlik	27	
Siyasi Tarihi Kitap		Şafak Tunç, Şehristan Seyyahların Hayal Şehri İstanbul Âşık Paşazâde Derviş Ahmed Âşıkî, Âşık Paşazâde Tarih. (Düzenlenmiştir) Halil İnalçık, Devlet-i Aliyye Osmanlı Tarihi Üzerine Araştırmalar. (Düzenlenmiştir) Oruç Beğ Tarihi	İstanbul yaşamında insana saygı Osmanlı beyliğinin bağımsızlığı Osmanlı Devleti'nin kesin kuruluş tarihi Devşirme Sistem Yeniçerileri askere alma sistemi	7	
Minyatür		Konstantin Mihailoviç (Sırp), Bir Yeniçerinin Hatıraları, (Düzenlenmiştir). II. Murat av esnasında (Minyatür, Hünername, Nakkaş Osman, 1584)		25	
Gravür		Niğbolu Kalesi kuşatması (Minyatür, Hünername, Nakkaş Osman, 1584) Antoine Melling, 19. yüzyıl Türk Dünyası Kültür Atlası Osmanlı Dönemi 1 (1997). İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı.		7	
Ülkemizde Nüfus	Ekonomik Coğrafya Roman	Koray Başol, Türkiye Ekonomisi. (Düzenlenmiştir). Ayla Kutlu, Yedinci Bayrak – Urumeli'den İzmir'e. (Düzenlenmiştir).	Türkiye'nin Coğrafi yapısı ile ekonomi ilişkisi Rumeliden göç	2 1	6
	Şiir	Ali Akbaş, Eylülle Beste (Düzenlenmiştir).	Göç	1	
	Sosyo-kültürel Tarih	Halil Altuntaş, Muzaffer Şahin, Kur'an-ı Kerim Meali	Mekke'nin kutsallığı	2	
Zaman İçinde Bilim	Atasözü	Salim T. S. Al-Hassani, 1001 İcat Dünyamızda İslam Mirası	Yazının önemi	1	16
	Minyatür	Cerrahiyetü'l-Haniyy Şehinşehname-i Murad-ı Sâlis	İcatlar	3	
	Hadis	Seyyid Hüseyin Nasr, İslam ve Bilim	İlmin gerekliliği	3	
	Sosyo-Bilimsel Tarih	İbn-i Haldûn Mukaddime Kâtip Çelebi Cihannüma	Türk İslam medeniyetinde eserin önemi Kitabın coğrafya alanında önemi	9	
Ekonomi ve Sosyal Hayat	Tiyatro	Namık Kemal, Vatan yahut Silistre. (Düzenlenmiştir).	İnsan-toprak-vatan-devlet ilişkisini	1	10
	Şiir	Âşık Veysel Şatıroğlu, Dostlar Beni Hatırlasın	İnsanın toprakla ilişkisi	1	
	Hikaye	James C. Davis (Ceymiş C. Deyvis, Amerikan), İnsanın Hikâyesi. (Düzenlenmiştir). Alponse Daudet (Alfons Duda, Fransız), Değirmenimden Mektuplar	Yerleşik hayata geçiş Yeldeğirmenlerinde fabrikalara dönüşüm	2	

	Sosyo-ekonomik	Coşkun Can Aktan, Haklar ve Özgürlükler Antolojisi	Tarlanın işletilmesi	5	
		Bahattin Ögel, Türk Kültürünün Gelişim Çağları II. (Düzenlenmiştir).	İkta sistemi		
Yaşayan Demokrasi	Seyahatname	İbni Battuta, Büyük Dünya Seyahatnamesi		1	
	Siyasi Tarih	İsmail Doğan, Modern Toplumda Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları,	İlk türk devletlerinde kurultay	10	12
	Özlü Söz	Nizamülmülk, Siyasetname	Padişahın sorumlulukları	1	
	Sosyo-kültürel tarih	M. K. Atatürk	Egemenlik milletindir	1	
	Sosyo-kültürel tarih	Nancy Flowers, Pusulacık	Dezavantajlı gruplar	1	
Ülkeler Arası Köprüler	Özlü Söz	M. K. Atatürk	Küresel Barış	2	2
Toplam					129

Tablo 4'te görüldüğü gibi 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında seyahatname (n=28), hikaye (n=3), özlü söz (n=4), hadis (n=3), şiir (n=2), tiyatro (n=2), hatıra (n=1), karikatür (n=1), atasözü (n=1) ve romanı (n=1) kapsayan 10 farklı edebi tür içeren kırk altı edebi ürüne rastlanmaktadır. Diğer basılı eserlerden alıntılanan minyatürler (n=28) başta olmak üzere sırasıyla siyasi tarih (n=17), sosyo-kültürel tarih (n=15) ve sosyo-bilimsel tarih (n=9), gravür (n=7), sosyo-ekonomik tarih (n=5) ve sosyo-ekonomik- coğrafya (n=2) kitaplarını içeren 7 farklı türde görsel ve yazılı edebi ve sanatsal ürünlerden alıntılanan seksen üç esere rastlanmaktadır. 7. sınıf ders kitabında 46 edebi ürünle birlikte bilgi verici 83 basılı eserden alıntılanan 129 esere rastlanmaktadır. Ders kitabında hatıra, seyahatname, minyatür, gravür, siyasi ve sosyo-kültürel tarih içerikli görsel ve yazılı edebi ürünlerin tür ve sayı olarak en çok "Yönetime Katılıyorum" ünitesinde (n=79) olduğu dikkat çekmektedir. En az sayıda edebi ürüne "Ülkeler Arası Köprüler" (n=2) ünitesinde yer verildiği görülmektedir. Ünitelerde yer alan çok sayıda edebi ürün ve eserlerin konu içeriklerine uygun olduğu dikkat çekmektedir. Tablo 4 incelendiğinde "İletişim ve İnsan İlişkileri" başlıklı üniteye yer verilen edebi ürün içeriklerinin iletişimde dilin önemi ile ilişkili olduğu; "Yaşayan Demokrasi" ünitesinde yer alan edebi ürünlerin "İlk Türk devletlerinde kurultay, padişahın sorumlulukları, demokrasi fikirlerinin öncü isimleri" gibi ünite ile uyumlu içeriklere yer verildiği görülmektedir.

7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlere konu anlatımları içerisinde çerçevelenmiş bir şablon içerisinde ya da bir ya da birden fazla edebi ürünün ve bu ürünlere yönelik soruları içeren "Etkinlik Zamanı" alt başlığı altında özel kategorize edilmiş bölümlerde rastlanmaktadır. Ders kitabında aynı zamanda diğer sosyal bilgiler ders kitaplarından farklı olarak çok sayıda minyatür ve gravürle karşılaşılmaktadır. Bu sanatsal eserlerin ve diğer edebi ürünlerin alıntı yapıldığı temel kaynaklarla birlikte sunulduğu dikkat çekmektedir. Ders kitabında özlü sözler haricinde kaynak gösteriminin fazlasıyla önemsendiği, kaynak eserlerin cilt ve sayfa numarasına kadar ayrıntılı olarak yer verildiği görülmektedir. Edebi ürünlerde ve diğer farklı içerikli basılı eserlerden alıntılan içeriklerin öğrencinin anlayabileceği düzeyde olmasına dikkat edilmiş ve bu düzeyde olmayan içeriğin "düzenlenmiş" olduğu ve bu notla da dikkat çekildiği görülmektedir. Diğer sosyal bilgiler ders kitaplarında olduğu gibi dil anlatım açısından farklı eserlerden elde edilen alıntılarının öğrencilerin seviyesine uygun olmasına

dikkat edilmiştir. Bu durum öğrencinin seviyesine uygun olarak düzenlenmesi gereken çok sayıda ticari kitaplara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin ve alıntı eserin genel olarak konu anlatım akışı içerisinde aktarıldığı görülmüştür. İlgili ders kitabında 10 farklı edebi tür içerisinde sayılarında küçük farklılıklar olmakla birlikte başta şiir, olmak üzere anı, biyografi, türkü, şiir, efsane, atasözü, hikâye, söylev, özlü söz ve kompozisyonu içeren 15 edebi ürüne ve bir alıntı siyasi tarih esere rastlanmıştır. Kaymakçı (2013) 2006 yılı basımlı 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabını analiz ettiği çalışmasında 12 edebi tür içerisinde 93 edebi ürüne rastlamıştır. Bu edebi ürünler içerisinde en çok “hikâye başta olmak üzere biyografi, anı ve özdeyiş”e yer verildiğini buna karşın “söylev, günlük, şiir, deyim, fıkra, gezi yazısı, makale, mani, efsane, mektup, tiyatro, şarkı/türkü, atasözü ve tekerlemenin ise daha az oranlarda” kullanıldığını tespit etmiştir. Kaymakçı aynı çalışmasında 2010 basımlı 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 14 edebi tür içerisinde 89 edebi ürüne yer verildiğini bulgulamıştır. 2019 yılında güncellenen 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürün kullanım oranının 2006 ve 2010 yılı 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına göre önemli düzeyde azalmış olduğu görülmüştür. Tür olarak geçmiş yıllarda rastlanılmayan iyi kompozisyon örneklerine ders kitabında yer verildiği tespit edilmiştir. 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlere en fazla “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında rastlanmıştır. Söz konusu edebi ürünlerde öğrenme alanlarıyla uyumlu olarak bireysel farklılıkların ve toplumsal birlikteliğin vurgulandığı, önemli tarihsel aktörlerin vatansever duygularının, fikir ve yaklaşımlarının ortaya konulduğu, farklı yeryüzü şekilleri hakkında bilgilendirici açıklamaların sunulduğu, Atatürk’ün bağımsızlığa verdiği önem ve egemenlik anlayışının ortaya konulduğu, bazı değer ve tutumların da kazandırılmaya ve kavratılmaya çalışıldığı görülmüştür. Sonuç olarak edebi ürünlerin öğrenme alanlarıyla uyumlu olması NCSS’in standartlarında özellikle dikkat edilmesi istenen önemli bir husustur. Bu koşul yerine getirildiğinde VanSlanderight’in (1995) belirttiği gibi edebi ürünler ders kitaplarını anlamayı güçlendirmektedir. 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında, kaynak kitap gösterimine şiirler ve bir atasözü dışında genel olarak önem verildiği bulgulanmıştır. Fakat ders kitabında biyografi, anı ve hikâye gibi edebi ürünlerin dil ve anlatım açısından düzenlenerek çocukların seviyesine uygun hale getirilip kullanıldığı görülmüştür. Bu durum ders kitabı yazarlarının çocukların seviyesine uygun eser bulmakta zorlandığını düşündürmektedir. Dolayısıyla ortaya çıkan bu sonuç ülkemizde sosyal bilgiler derslerinde kullanılacak sosyal bilgiler öğrenme alanlarıyla ve kazanımlarıyla ilişkili çocukların seviyesine uygun ticari kitapların olmadığına ya da yetersiz olduğuna işaret etmektedir.

5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında özlü söz, biyografi, başta olmak üzere günlük, atasözü, marş, roman ve destan gibi 7 farklı edebi tür içerisinde 17 edebi ürünle karşılaşmıştır. Bu edebi ürünler arasında ağırlıklı olarak özlü söz, ikinci sırada biyografi ve üçüncü olarak atasözüne rastlanmıştır. Kaymakçı (2013) birinci dönem 2006 basımlı 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 16 edebi türden 94 edebi ürüne yer verildiğini, ikinci dönem 2011 basımlı edebi tür sayısında bir azalışla 14 edebi türe rastlandığını fakat edebi türlerin kullanım sıklığının artarak

102 edebi ürüne yer verildiğini tespit etmiştir. Görmez (2018), 2018 yılı basımlı bir 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en fazla hikâye, ikinci sırada özlü söz, üçüncü sırada biyografiye ve bir adet günlüğe yer verilen 17 edebi ürün tespit etmiştir. 2019 yılı basımlı 5. sınıf ders kitabında yer verilen edebi ürünlerin sayısında 2006 yılının 2 katından fazla, 2011 yılının 2 katı oranında bir azalış görülmüştür. Edebi tür sayısının 2019 basımlı 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında 2006 ve 2011 yılları ders kitaplarına kıyasla 5 katı oranında bir azalma, 2018 yılı ders kitabına göre 2 katına yakın oranda bir artış olduğu dikkat çekmektedir. 2006 ve 2010 basımlı 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en fazla başta hikâye olmak üzere rastlanan anı, şiir, mektup, fıkra ve gezi yazısını içeren edebi türlere 2019 yılı 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında rastlanmamıştır. 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlere sayıca en fazla “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında rastlanmıştır. Edebi ürünlerin öğrenme alanlarıyla uyumlu bir şekilde sunulduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte edebi ürünlerin temel eserden ziyade daha çok belirsiz genel ağ üzerinden ve bazen de kaynak kullanılmadan aktarıldığı görülmüştür. Bu olumsuz durum etik bir ihlal olarak da değerlendirilebilir. Ders kitabında alıntılanan pek çok edebi ürünün dil ve anlatım açısından düzenlenerek çocuğun yaş seviyesine uygun hale getirildiği görülmüştür. Bu durum 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görüldüğü gibi sosyal bilgiler derslerinde çocuğun seviyesine uygun yazılmış ticari eserlerin eksikliğine dikkat çekmektedir.

6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında atasözü, öykü, hadis, destan, özlü söz, Veda Hutbesi ve şiiri içeren 7 farklı edebi ürüne ve iki farklı türde sosyo-kültürel ve siyasi tarih içerikli 29 esere rastlanmıştır. Bu eserler arasında en fazla özlü sözlere ve sosyo-kültürel tarihi kitaplardan alıntılanan eserlere, en az şiir ve atasözü gibi bazı edebi türlere yer verildiği görülmüştür. Oruç (2009) araştırmasında MEB tarafından yazılan 2006 basımlı sosyal bilgiler ders kitabında 9 farklı türde 58 adet edebi ürünün kullanıldığını; aynı tarihli farklı özel yayınevi tarafından hazırlanmış diğer üç farklı sosyal bilgiler ders kitaplarının birinde 9 farklı 57 adet edebi ürüne; ikincisinde 8 farklı 31 adet edebi ürüne ve üçüncüsünde 9 farklı 37 adet edebi ürüne yer verildiğini tespit etmiştir. Söz konusu araştırmasının sonucunda edebi ürünler arasında anı, biyografi, günlük, destan, fıkra, hikâye, mektup, roman özeti, seyahat ve şiir ürünlerinin kullanıldığını ve bu edebi ürünlerden en fazla kullanılan edebi türün hikâye ve en az kullanılanın edebi türün günlük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kaymakçı da (2013) 2011 basımlı 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 13 edebi tür içerisinde 110 edebi ürüne yer verildiğini ve bu ürünler içerisinde en fazla hikâyenin, ikinci sırada özdeyiş ve üçüncü sırada biyografinin kullanıldığını bulgulamıştır. Kaymakçı sosyal bilgiler ders kitabında söylev, sözlük, şiir ve şarkı/türkünün az tercih edilen edebi ürünler olduğunu belirtmiştir. Görmez (2018), 2018 yılı basımlı bir 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en fazla şiir, ikinci sırada destan, üçüncü sırada biyografi ve sayıları gittikçe azalan seyahatname, hikâye, anı, ve özlü söz içeren edebi ürünlere yer verildiğini tespit etmiştir. 2019 yılı sosyal bilgiler ders kitabında 2006 ve 2011 basımlı sosyal bilgiler ders kitaplarında rastlanılmayan sosyo-kültürel tarihi ve siyasi içerikte farklı kitaplardan alınan eserlere, Veda Hutbesi ve Hadis gibi dini sosyo-kültürel değeri olan ürünlere yer verildiği görülmüştür. Bu durum genel olarak milli ve manevi sosyo-kültürel değer ve inanışlarımızı aktarma, toplumsal birlikteliğimizi ve küresel barışı güçlendirme anlayışının yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda (2018) öne çıkan “kök değerlerin” korunması ve aktarılması anlayışıyla uyumlu görünmektedir. Edebi ürünlerin öğrenme alanlarına dağılımı

incelendiğinde en fazla edebi ürüne “Kültür ve Miras” öğrenme alanında yer verildiği görülmüştür. Ders kitabında iş birliği halinde çalışmayı teşvik eden atasözleri önemli bilim insanların tanıtıldığı biyografiler, evrensel klasik ürünleri tanıtan özetler ve evrensel değerleri ortaya koyan özlü sözlerin içerik olarak öğrenme alanlarıyla uyumlu olduğu görülmüştür. 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında sosyo-kültürel ve siyasi tarihi içeren bilgilerin alıntılı olduğu kaynaklar gösterilmesine karşı edebi ürünlere ait temel kaynak eserlerin gösterilmesinin ihmal edildiği dikkat çekmektedir. Etik ihlalini 6. sınıf ders kitabında da görmek mümkündür. 4 ve 5. Sınıf ders kitaplarında görüldüğü gibi, 6. sınıf ders kitabında sosyo-kültürel ve siyasi tarih kitaplarından alıntılan bölümlerin kitap için düzenlenmiş olduğu notu dikkat çekmektedir. Düzenlenmiş notunu 6. sınıf ders kitabında edebi ürünlerde de görmek mümkündür. 4 ve 5. Sınıf ders kitaplarında görüldüğü gibi, bu durum sosyal bilgiler derslerinde çocuğun seviyesine uygun yazılması gereken edebi ve tarihi ticari eserlerin eksikliğine işaret etmektedir.

7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının, farklı sınıf düzeyindeki diğer sosyal bilgiler ders kitapları arasında 10 farklı edebi tür içeren 46 ve 7 farklı siyasi, sosyal ve kültürel vb. basılı 83 eserden alıntı yaparak en fazla edebi ve diğer basılı esere yer veren ders kitabı olma özelliği taşıdığı görülmüştür. Bu eserler arasında seyahatname ve minyatürler başta olmak üzere sırasıyla bilgi verici siyasi tarih, sosyo-kültürel ve sosyo-bilimsel tarih, gravür ve sosyo-ekonomik kitaplar, hikâye, özdeyiş, hadis, sayılı oranlarda hatıra, şiir, tiyatro, en az sayıda karikatür, atasözü ve roman türünü içeren kaynak kitaplardan alıntılanan 129 esere rastlanmıştır. Kaymakçı (2013) yaptığı benzer nitelikteki araştırmasında 7. sınıf 2006 basımlı sosyal bilgiler ders kitaplarında 16 edebi tür içerisinde 105 edebi ürünün kullanıldığını, 2011 basımlı ders kitaplarında 10 edebi tür içerisinde 89 edebi ürünün kullanıldığını ortaya koymuştur. Kaymakçı (2013) 2006 ve 2012 basımlı 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında en çok kullanılan edebi türün hikâye olduğunu belirlemiş, hikâyenin yanı sıra gezi yazısı, özdeyiş, anı, biyografi ve siyasetnamenin de sıklıkla kullanıldığını tespit etmiştir. Söz konusu edebi türlerin 2019 basımlı 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en az kullanılan ya da hiç kullanılmayan edebi ürünler olduğu görülmüştür. Görmez (2018) 2018 yılı basımlı bir 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında hikâye, özlü söz, biyografi ve şiiri içeren edebi ürünlere ve diğer basılı eserlere yer verildiğini tespit etmiştir. 2019 basımlı 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 2006 ve 2011 basımlı ders kitaplarına göre sayıca daha az, 2018 yılı ders kitabından daha fazla edebi ürüne yer verdiği bulgulanmıştır. Fakat 2018 yılındaki 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına benzer şekilde geçmiş yıllarının ders kitaplarından farklı içerikteki kaynak eserlerden alıntılar sunan ders kitabı olma özelliğini taşımakta olduğu görülmüştür. 2019 basımlı sosyal bilgiler ders kitabında 2006 ve 2011 basımlı 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında rastlanmayan minyatür, gravür, sosyo-bilimsel, ekonomik ve siyasi tarih içerikli bilgi verici eserlerden yapılan alıntılara, hadis gibi önemli sözlere rastlanmıştır. Bu ürünlerin ders kitabında yer alması 2018 yılında güncellenen SBDÖP’te edebi eserlere yönelik belirtilen “... Ayrıca uygun görülen kazanımlar resim, musiki, minyatür, gravür, hat, heykel, mimari, tiyatro, sinema gibi geleneksel veya modern sanat ürünleriyle desteklenmelidir” ifadesi ile uyumludur. 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer verilen edebi ürünlerin ve diğer basılı eserlerin ünitelere dağılımına bakıldığında tür ve sayı olarak en çok “Yönetime Katılıyorum” ünitesinde yer verildiği görülmektedir. Ders kitabında yer verilen edebi ürünlerin ünitelerle ilişkili olduğu görülmektedir.

Nitekim Krey (1998) edebi ürünlerin tematik öğrenme alanlarıyla uyumlu olması gerektiğini ve öğrenme alanlarına göre kitapların ayrıştırılması ve önerilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ders kitabında basılı eser ve edebi ürünlerin öğrenci seviyesine uygun olarak düzenlenmiş eserler olduğu dikkat çekmektedir. Diğer ders kitaplarında da karşılaşılan bu durum öğrencinin seviyesine uygun olarak düzenlenmesi gereken çok sayıda ticari kitaplara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

ÖNERİLER

Ders kitapları genel olarak değerlendirildiğinde 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 4 ve 5. sınıfın 8 katı ve 6. sınıfın 5 katı oranında esere rastlanmıştır. 4, 5 ve 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının geçmiş yıllara göre de en az edebi ürüne yer veren ders kitapları olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu ders kitaplarında edebi ürün ve bilgi verici basılı eser sayısının artırılması etkili bir sosyal bilgiler öğretimi güçlendirecek bir durumdur. Ayrıca çocukların okuma alışkanlığını küçük yaşlarda edindiği göz önünde bulundurulduğunda bu önem daha çok artmaktadır.

Ders kitaplarında edebi ürünlerin ve basılı eserlerin öğrenme alanlarına dağılımı analiz edildiğinde her sınıf düzeyinde farklılık gösterdiği görülmektedir. 4. sınıf düzeyinde bu eserlerin “Etkin Vatandaşlık” ve “Kültür Miras”, 5. sınıfta “Bilim, Teknoloji ve Toplum” ve “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, 6 ve 7. sınıfta “Kültür ve Miras” öğrenme alanlarında rastlanmaktadır. Ders kitaplarında edebi ürün ve diğer basılı eserlere, belirli öğrenme alanları/ünitelere yer vermekten ziyade tümünü içerecek şekilde yer verilmelidir.

4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında şiirler ve bir atasözü dışında genel olarak kaynak gösterimine uyulduğu fakat 5 ve 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin temel eserden alıntılanmaktan ziyade daha çok genel ağ ifadesi ile temel kaynak eser belirtilmeden alıntılanıldığı görülmüştür. 6. sınıf ders kitabında ayrıca kaynak gösterilmeyen edebi ürünlere de rastlanmıştır. Alıntı yapılan temel eserlerin kaynak kitaplardan gösterilmemesi ders kitabında karşılaşılan dezavantajlı bir durumdur. Öğrencilerin ilgisini edebi eserlere çekmek ve okuma alışkanlığı kazandırmak için alıntılanan temel eserlerin ders kitaplarında kaynak olarak mutlaka sunulması gerekmektedir. Ders kitaplarında dikkat çekici bir diğer durum genel olarak çok sayıda edebi ürünün ve sosyo-kültürel ve bilimsel eserlerden yapılan alıntılarının öğrenci seviyesine göre dil ve anlatım açısından düzenlendiği görülmektedir. Bu durum ders kitabında konu içeriğine uygun olan çok sayıda temel kaynak eserin gerçekte öğrenci seviyesine uygun olmaması nedeniyle ders kitabı yazarları tarafından uygun hale getirildiğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ülkemizde sosyal bilgiler derslerine yardımcı olabilecek çok sayıda eserin ticari kitap kavramı altında sosyal bilgiler öğretim amaçlarına ve öğrenci seviyesine uygun olarak dil ve anlatım açısından yeniden düzenlenmesine ihtiyaç vardır. Bu kitaplar sosyal bilgiler eğitimcileri, yayınevleri ya da edebiyat uzmanları tarafından belirlenip sosyal bilgiler öğrenme alanlarına/ünitelere göre kategorize edilerek listelenebilir. Söz konusu eserler EBA üzerinden öğretmenlere ve öğrencilere sosyal bilgiler derslerinde kullanılacak ticari kitap listesi olarak yayınlanabilir.

ETİK METNİ

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazar(lar)a aittir.

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı: Bu araştırmada birinci yazar %60 ikinci yazar %40 oranında katkıda bulunmuştur.

KAYNAKÇA

- Akkuş, Z. (2007). *Tarih öğretiminde edebî ürünlerin kullanımının öğrenci başarısına etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Akyol, Y. (2011). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde Türk tarihinde yolculuk ünitesinin çocuk edebiyatı ile ilişkilendirilmesinin öğrencilerin empati becerilerine (eğilimlerine) etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Celal Bayar Üniversitesi.
- Almerico, G. M. (2013). Linking children's literature with social studies in the elementary curriculum. *Journal of Instructional Pedagogies*, 1-7. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1097148>
- Ata, B. (2000). Tarih öğretiminde bir araç olarak tarihi romanlar. *Türk Yurdu*, 20, 153-166.
- Azer, H. (2019). *7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ekoyay.
- Bacak, S. (2008). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde öykü tabanlı öğrenme yaklaşımının öğrenenlerin akademik başarı ve yaratıcılıklarına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Celal Bayar Üniversitesi.
- Beldağ, A., & Aktaş, E. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde edebî eser kullanımı: Nitel bir çalışma. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 953-981. <https://doi.org/10.17556/jef.72887>
- Çalışkan, F. (2005). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme yöntemlerinden çözümlemeli öykü yönteminin öğrencilerin akademik başarılarına, tutumlarına ve aktif öğrenme düzeylerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Çengelci, T. (2013). Sosyal bilgiler dersinde yararlanılan toplumsal ve kültürel kaynakların belirlenmesi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 12(43), 219-236. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6157/82756>.
- Davis, J. C., & Palmer, J. (1992). A Strategy for using children's literature to extend the social studies curriculum. *Social Studies*, 83(3), 125-128. <https://doi.org/10.1080/00377996.1992.9956216>
- Demir, S. B., & Akengin, H. (2012). *Hikayelerle sosyal bilgiler öğretimi* (2. b.). Pegem Akademi Yayınları.
- Er, H., & Şahin, M. (2012). Sosyal bilgiler dersinde "biyografi" kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 10(1), 75-96. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26138/275289>
- Erdoğan, N. (2007). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi tarih konularının öğretiminde resimlendirilmiş öykülerin tarihsel düşünme becerilerinin gelişimine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Guzzetti, B. J., Kowalinski, B. J., & McGowan, T. (1992). Using a literature-based approach to teaching social studies. *Journal of Reading*, 36(2), 114-122. <https://www.jstor.org/stable/40016443>

- Gülmez, E. (2018). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan edebi eserler üzerine bir inceleme. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(30), 4291-4296. <https://doi.org/10.26450/jshsr.895>
- Gülüm, K., & Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler dersinde göç konusunun işlenişinde halk türkülerinin kullanılması (Örnek bir çalışma). *Electronic Journal of Social Sciences*, 7(26), 112-127. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6140/82384>
- Kart, Ö. (2002). *Eski Türk destanlarının tarih öğretimindeki yeri ve kullanımı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Kaymakçı, S., & Harun, E. R. (2013). Sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarında biyografinin kullanımı. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(25), 190-224. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/19398/206087>
- Kaymakçı, S. (2013). Sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebî türlerin kullanım durumu. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 230-255. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/zgefd/issue/47944/606584>
- Keskin, S. (2008). *Romanlarla tarih eğitimi ve öğretimi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Krey, D. M. (1998). Children's literature in social studies teaching to the standards NCSS Bulletin 95. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED429022.pdf>
- Martin, J. (2012). Interpreting biography in the history of education: Past and present. *History of Education*, 41(1), 87-102. <https://doi.org/10.1080/0046760X.2012.641268>
- McGrain, M. (2002). *A Comparison between a trade book and textbook instructional approach in a multiage elementary social studies class* [Education and Human Development Master's Theses]. http://digitalcommons.brockport.edu/ehd_theses/264
- McGowan, T., & Guzzetti, B. (1991). Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi. A. Doğanay (Çev. Ed.). *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(11), 35-44.
- Mindivanlı, E., Küçük, B., & Aktaş, E. (2012). Sosyal bilgiler dersinde değerlerin aktarımında atasözleri ve deyimlerin kullanımı. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 93-101. <http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/11z.mindivanli.pdf>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2016). *Genişletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi*. S. Akbaba Altun, & A. Ersoy (Çev. Ed.). Pegem Akademi.
- Nelson, L. R., & Nelson, T. A. (1999). Learning history through children's literature. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED435586.pdf>
- Oruç, Ş., & Erdem, R. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarına etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 215-229. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/256494>
- Oruç, Ş. (2009). Sosyal bilgiler 6. sınıf ders kitaplarında edebî ürünler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(2), 9-24. <https://docplayer.biz.tr/20634950-Sosyal-bilgiler-6-sinif-ders-kitaplarinda-edebi-urunler-sahin-oruc.html>

- Özkan, S., & Geneç, S. (2017). Sosyal bilgiler dersinde tarih konularının öğretiminde fıkraların kullanımının akademik başarıya etkisi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(17), 315-333. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egitimvetoplum/issue/35909/402818>
- Öztürk, A. (2002). *Tarih öğretiminde tarihi romanların kullanılması* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Öztürk, C., & Otluoğlu, R. (2002). Sosyal Bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazanmaya etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15, 173-182. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaebd/issue/371/2545>
- Öztürk, C., Keskin, S. C., & Otluoğlu, R. (2014). *Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünler ve yazılı materyaller* (6. b.). Pegem Akademi.
- Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi (2020). Notable social studies trade books for young people. <https://www.socialstudies.org/notable-social-studies-trade-books>
- Sosyal Bilgiler 6.-7. Sınıf Programı* (2005). T.C. Mili Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)* (2018). T.C. Mili Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Smith, K. (2008). *Using literature in the social studies classroom and cross curricular teaching at the high school level* [Unpublished master's theses]. Education and Human Development 248. State University of New York. https://digitalcommons.brockport.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1253&context=ehd_theses
- Smith, J. A., Monson, J. A., & Dobson, D. (1992). A case study on integrating history and reading instruction. *The Social Studies*, 56(7), 371-373.
- Şahin, E. (2019). *5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Anadol Yayıncılık.
- Şimşek, A. (2006). Türkiye'deki sosyal bilgiler öğretimi alanı çocuk edebiyatı ürünlerinden yararlanma bağlamında çağdaş dünyanın neresindedir?. S. Sever (Ed.), *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)* içinde (s. 131-144). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Şimşek, A. (2010a). Tarih öğretiminde destanlar ve efsaneler. M. Safran (Ed.), *Tarih nasıl öğretilir?* içinde (s. 258-264). Yeni İnsan Yayınevi.
- Şimşek, A. (2010b). Tarih öğretiminde tarihsel hikâye ve roman. M. Safran (Ed.), *Tarih nasıl öğretilir?* içinde (s. 264-272). Yeni İnsan Yayınevi.
- Tekgöz, M. (2005). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde edebiyat temelli öğretimin öğrenci başarısına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Tüysüz, S. (2019). *4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Tuna Yayıncılık.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (3. b.). M. Bütün, & S. B. Demir (Çev.). Pegem Akademi.
- VanSledright, B.A. (1995). How do multiple text resources influence learning to read american history in fifth grade?: NRIIC ongoing research. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED385832.pdf>

- Yeşilbursa, C. C., Sabancı, O., & Hamarat, E. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler. B. Akbaba (Ed.), *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu sosyal bilgiler içinde* (s.146-206). Pegem Akademi.
- Yıldırım, C., Kaplan, F., Kuru, H., & Yılmaz, M. (2019). *6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.
- Yığittir, S., & Er, H. (2013). Sosyal bilgilerde değer eğitiminde biyografi kullanımı. *Mili Eğitim Dergisi*, 200-219.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36551/415149>
- Zarrillo, J. J. (2016). *Sosyal bilgiler öğretimi ilkeler ve uygulamalar*. B. Tay, & S. B. Demir (Ed.). Anı Yayınları.